

Rechtskrondig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DE MINIMA REGELS VOOR DE BEHANDELING VAN GEDETINEERDEN EN NIEUWE OPVATTINGEN IN DE PENOLOGIE

1. Inleiding :

Situering in de evolutie van de strafwetenschap.

Het feit dat men enkele tientallen jaren terug begonnen is met een discussie over de noodzaak van het opstellen van een verzameling minimale rechten voor gedetineerden wijst op een fundamentele evolutie van de strafwetenschap en een gewijzigde opvatting van penologen en andere rechtsgeleerden betreffende inhoud en functie van het gevangeniswezen. Het toekennen en waarborgen van een reeks rechten aan gevangenen was immers in het verleden een voor de publieke opinie schokkende houding, die onverenigbaar was met de twee hoofddoelinden van iedere sanktie : de vergelding en de afschrikking⁽¹⁾.

De moderne penologie evolueerde in een geheel andere richting op het ogenblik dat de bekommernis naar voor kwam een meer positieve inhoud te geven aan de gevangenisstraf, waarbij de intimidatie als doel van de straf aan belang verloor en de hechtenis van de gedetineerde te baat werd genomen om een resocialiserende en kuraatieve behandeling toe te passen⁽²⁾. Om dit te kunnen bereiken moesten zowel de maatschappij als de gerechtelijke overheden hun positie ten opzichte van de gevangene grondig wijzigen, waarbij de gevangene niet langer mocht beschouwd worden als een uit de maatschappij verstoten individu zonder rechten, maar wel als een mens, tijdelijk of soms slechts in beperkte mate van de gemeenschap afgezonderd, met het doel zijn sociale onangepastheid weg te werken en zijn reïntegratie te vergemakkelijken. Dit betekende dat men, in plaats van de vrijheidsberovende straf met allerlei bijkomend leed te verzwaren, alles in het werk diende te stellen om het leven in de gevangenis te normaliseren en juist een regime te ontwikkelen dat zo weinig mogelijk verschillen met het leven in de maatschappij vertoont⁽³⁾.

Door het verleggen van de zwaartepunten in de doelstellingen van de gevangenisstraf, nl. van een bestraffende en intimiderende functie naar een preventieve (voor de maatschappij) en kuraatieve (voor het individu) functie, kregen de veroordeelden voor het eerst zekere fundamentele rechten, waaronder in de eerste plaats het recht op

behoorlijke levensvoorwaarden, die een aangepaste behandeling in het licht van de nieuwe doelstellingen moest mogelijk maken. Het feit dat men de vrijheidsberoving thans ging beschouwen als een *methode* om de veroordeelde te *behandelen*, leidde tot de wens en de noodzaak een aantal richtlijnen op te stellen die enerzijds van essentieel belang waren voor degenen die met de uitvoering van hogergenoemde nieuwe principes zouden belast worden en anderzijds voor de betrokken individuen een zekere vorm van een minimaal gewaarborgd juridisch statuut zouden uitmaken.

De voortschrijdende evolutie der opvattingen heeft stil aan de opinie naar voor gebracht dat de gevangenis zelf, als hoeksteen tegen de misdadigheid aan betekenis verliest en dat men thans, indien de veiligheid van de maatschappij zulks toelaat, moet streven naar het aanwenden van verschillende methoden van behandeling in vrijheid of in gedeeltelijke hechtenis (semi- en zelfs niet-institutionele behandelingsmethoden)⁽⁴⁾.

Naast de evolutie in het penologisch denken is er nog een andere belangrijke faktor die heeft bijgedragen tot het aanvaarden en tot stand komen van het begrip «Minima Regels» voor de behandeling van gevangenen : de universele erkenning van de Rechten van de Mens.

De humanisering van de gevangenis is inderdaad beïnvloed en versneld geweest door het groeiend aantal teksten die beklemtoonden dat het menselijk wezen in alle omstandigheden — dus ook bij gevangenschap — recht had op zekere waarborgen. Zowel nationale als internationale rechtspraak hebben aangetoond dat bepaalde fundamentele rechten hun betekenis behouden of van toepassing zijn op personen die het voorwerp zijn van vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking⁽⁵⁾.

Die twee hogergenoemde grote stromingen — de evolutie in de opvattingen van de penologie en de groeiende erkenning van de Rechten van de Mens — beide op elkaar inwerkend, laten ons toe te begrijpen hoe het mogelijk is geweest de studie van de minimale rechten van de individuen inzake vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking aan te vatten.

II. Oorsprong, doel en inhoud van de Minima Regels.

A. Oorsprong.

Het initiatief tot het uitwerken « van een minimum aan rechten voor personen die van hun vrijheid beroofd zijn door een beslissing van de gerechtelijke overheid »⁽⁹⁾ werd genomen door de « Commission internationale pénale et pénitentiaire » (C.I.P.P.), een intergouvernementale organisatie welke reeds van 1872 af de internationale samenwerking inzake preventie van de misdaad en behandeling van delinquenten nastreefde. In 1929 werd door deze Commissie een ontwerp goedgekeurd dat 55 regels bevatte, die hoofdzakelijk betrekking hadden op de bestaande praktische problemen van de organisatie van het gevangeniswezen⁽⁷⁾. Dit document werd overgemaakt aan de Volkenbond en goedgekeurd door zijn Algemene Vergadering op 26 september 1934⁽⁸⁾. In 1949 besliste de C.I.P.P. tot een herziening van de Regels over te gaan, aangezien in een tijdspanne van 20 jaar de opvattingen terzake geëvolueerd waren en men het minimum, bepaald in de Regels, reeds voorbijgestreefd achtte. Een nieuwe tekst werd door de C.I.P.P. opgesteld en vanaf 1951 werd het vraagstuk door de UNO in behandeling genomen⁽⁹⁾. Het ontwerp werd naar de Staten en naar gespecialiseerde organisaties doorgezonden met het verzoek observaties te maken. Het werd ook besproken op verscheidene regionale bijeenkomsten van experts in Latijns-Amerika, het Midden-Oosten, Azië en het Verre-Oosten, tot uiteindelijk in 1955 te Genève op het « 1e Congres van de Verenigde Naties voor de bestrijding van de misdadigheid en de behandeling van delinquenten » de « Minima Regels voor de behandeling van gedetineerden » werden goedgekeurd⁽¹⁰⁾.

Deze nieuwe tekst is veel uitgebreider dan de vorige en bevat thans 94 Regels, waarbij naast de (herwerkte) materiële en morele voorschriften inzake het penitentiaire regime, ook enkele algemene principes gedefinieerd worden die getuigen van de konstruktieve houding die men wenst aan te nemen t.o.v. de gedetineerde en die de eerbiediging van een aantal fundamentele rechten moeten waarborgen.

In 1957 aanvaardde de Sociale en Economische Raad van de UNO het geheel der Regels en nodigde de regeringen uit ze over te nemen en toe te passen⁽¹¹⁾. De Raad vroeg de Staten de Sekretaris-Generaal om de vijf jaar in te lichten betreffende de toepassing van de Regels. Sindsdien werd de toepassing en de mogelijke hervorming van de Minima Regels op congressen van de Verenigde Naties en andere internationale organisaties regelmatig besproken⁽¹²⁾.

B. Doel en inhoud.

De Minima Regels hebben een tweeledig doel: de fundamentele rechten van het individu waarborgen in geval van vrijheidsberoving en een behandeling begunstigen die gefundeerd is op vooruitstrevende en resocialiserende principes⁽¹³⁾.

Op internationaal vlak maakt deze tekst de eerste ernstige poging uit om de limiet van de bestraffing te bepalen die men mag opleggen aan een delinquent die veroordeeld is tot een gevangenisstraf:

« Par delà la diversité des conditions, des valeurs, des coutumes, des traditions et des niveaux de vie qui existent dans le monde, ces règles constituent une tentative pour protéger la dignité humaine, pour éliminer la cruauté, éviter le manque de soins et lutter contre l'avitaillement de l'individu, et d'une manière générale, quelle que soit l'infraction, pour réduire au maximum les conséquences de la ségrégation que la Société impose au délinquants »⁽¹⁴⁾.

De Minima Regels (zoals de benaming laat vermoeden) duiden dus de essentiële voorwaarden aan die *tenminste* moeten geëerbiedigd worden in alle landen, welke ook hun levensstandaard, juridisch systeem of sociaal-economische situatie is⁽¹⁵⁾. De redactie van de tekst is daarom geschied in de vorm van vrij algemene en soepele aanbevelingen, die ruimte moet laten voor verdere evolutie op het gebied van de behandelingsmethoden.

In de voorafgaande observaties⁽¹⁶⁾ wordt trouwens beklemtoond dat men niet getracht heeft een *ideaal* penitentiair systeem in detail uit te werken, maar wel, in het licht van de op dat ogenblik geldende concepties, de principes te bepalen van een degelijke penitentiaire organisatie en behandeling van gedetineerden. Dit houdt in dat zekere afwijkingen of verschillen in de toepassing mogelijk zijn wegens de grote verscheidenheid tussen de Staten, waarbij evenwel rekening moet gehouden worden met de stelling dat de Regels een algemeen aanvaard minimum uitmaken en een redelijke inspanning van de regeringen verondersteld wordt om de eventuele praktische moeilijkheden te overwinnen.

Het eerste deel van de Minima Regels bevat bepalingen die de algemene administratie der strafinrichtingen aangaan en is toepasselijk op alle categorieën gedetineerden, kriminele of burgerlijke, beklaagden of veroordeelden, inbegrepen degenen die het voorwerp uitmaken van een veiligheidsmaatregel of een door de rechter voorgeschreven maatregel van wederopvoeding⁽¹⁷⁾. Buiten het poneren van een basisprincipe in Regel 6, waarbij iedere vorm van diskriminatie in de toepassing van de voorschriften wordt verworpen en de verplichting tot eerbiediging van de religieuze en morele opvattingen van de gedetineerden is opgenomen, bestaat dit eerste deel hoofdzakelijk uit regels die de levensvoorwaarden, de discipline en de klachten, het contact met de buitenwereld en de vorming en taken van het penitentiair personeel nader omschrijven.

In het tweede deel worden een aantal regels per categorie gedetineerden gerangschikt, nl. naargelang het gaat om gedetineerden die een straf of een maatregel ondergaan (sektie A), krankzinnigen en geesteszwakken (Sektie B), personen die aangehouden zijn of in voorlopige hechtenis geplaatst (Sektie C), veroordeelden wegens schulden en tot burgerlijke gevangenis (Sektie D)⁽¹⁸⁾.

Bij de eerste categorie worden een aantal grondbeginselen vooraf bepaald⁽¹⁹⁾ die werkelijk fundamenteel zijn en die de geest of de sfeer weergeven, waarin de penitentiaire systemen moeten bestuurd worden en die betrekking hebben op de nieuwe doelstellingen van de penologie, zoals die in de inleiding werd geschetst. Zo poneert Regel 58 dat het doel en de rechtvaardiging van de vrijheidsberovende straffen ligt in de bescherming van de maatschappij tegen de misdaad. Dit kan slechts bereikt worden indien de hechtenis gebruikt wordt om de delinquent de wil en de bekwaamheid bij te brengen na zijn vrijlating fatsoenlijk en met respect voor de wet te leven. De vrijheidsberoving is daarom een voldoende straf op zichzelf en het is onnodig ze te verzwaren met bijkomend leed (Regel 57). Het regime van de inrichting legt niet de nadruk op de uitsluiting uit de maatschappij maar moet streven naar het verminderen van het verschil dat kan bestaan tussen het leven in de gevangenis en het vrije leven (Regel 60, 61). Kortom, men moet de oorzaken van de sociale onaangepastheid van de veroordeelde opzoeken en wegwerken, om zijn terugkeer in de maatschappij mogelijk te maken. Daarbij houdt de taak van de maatschappij niet op bij de invrijheidstelling, maar moet integendeel een doeltreffende postpenitentiaire hulp verschaft worden (Regel 64).

Bij het overlopen van de inhoud van de Minima Regels valt het op dat sommige regels meer fundamentele rech-

ten van de gedetineerden behandelen; waarvan een aantal hun gelding vinden in de principes van de Rechten van de Mens en een stabiel en universeel karakter hebben, terwijl andere regels betrekking hebben op efficiënte en progressieve technieken en methoden inzake behandeling, welke meer kompleks en contraversieel zijn en bovendien sneller evolueren ⁽²⁰⁾.

Hierdoor werd de huidige indeling van de Minima Regels in recente studies herhaaldelijk in vraag gesteld en werd de studie aangevat van de mogelijke hervormingen die men aan de tekst kon aanbrengen ⁽²¹⁾.

III. Huidige toestand inzake toepassing van de Minima Regels en meest voorkomende moeilijkheden.

Op 6 november 1967 heeft de Sekretaris-Generaal van de UNO een nota overgemaakt aan alle lidstaten waarin gevraagd werd inlichtingen mede te delen aangaande de toepassing van de Minima Regels ⁽²²⁾. Deze vraag had betrekking op drie aspecten van de toepassing: a) nagaan in hoeverre de Regels geïncorporeerd werden in de nationale wetgeving, b) het bekomen van informatie inzake de algemene toepassing van de Regels in de praktijk (dit houdt in het vergelijken van het penitentiële systeem van elk land met de verschillende bepalingen van de Regels), c) het aanduiden van de belangrijkste moeilijkheden die ieder land ondervindt bij de toepassing en de initiatieven die men gepland heeft om hieraan te verhelpen.

Het is niet mogelijk in het kader van dit artikel een gedetailleerd overzicht te geven van de resultaten van deze enquête. Het Sekretariaat-Generaal van de UNO heeft in een uitgebreide studie deze taak op zich genomen ⁽²³⁾.

44 landen hebben een antwoord ingeleverd, waarbij men bij de interpretatie van de gegevens wel moet rekening houden met het feit dat het vooral landen betreft die erkennen dat de Regels op één of andere wijze invloed hebben uitgeoefend, zodat de resultaten niet representatief zijn voor het geheel van de leden van de UNO.

Zodoende komt men uiteindelijk slechts tot een gering aantal landen die verklaren dat het opstellen of herzien van hun wetten en reglementen rechtstreeks geïnspireerd werd door de Minima Regels ⁽²⁴⁾.

Het betreft hier hoofdzakelijk landen uit Latijns-Amerika, Afrika en Azië die nieuwe teksten op penitentiële gebied hebben uitgevaardigd ⁽²⁵⁾. De meeste industrieel ontwikkelde landen bezaten immers reeds een wetgeving of reglementering welke voldeed aan het minimum dat door Regels aanbevolen werd en die trouwens het opstellen van de Regels beïnvloed heeft. Toch voelt men dat ook hier nog verbeteringen mogelijk zijn en wordt erkend dat een herziening of aanpassing van nationale teksten door de Regels kan beïnvloed worden ⁽²⁶⁾.

Uit dit onderzoek, ingesteld door het Sekretariaat-Generaal, blijkt alleszins dat verscheidene landen moeilijkheden ondervinden bij de toepassing van de Minima Regels ⁽²⁷⁾. Zo melden enkele landen dat een niet aangepaste wetgeving het uitvoeren van sommige aanbevelingen fel bemoeilijkt ⁽²⁸⁾. Een wettelijke bekrachtiging van bepaalde regels zou de toepassing ervan vergemakkelijken en de gedetineerden bovendien een mogelijkheid tot verhaal bieden indien hun rechten niet geëerbiedigd worden.

Herhaaldelijk komt ook het gebrek aan financiële middelen tot uiting, vooral dan bij de ontwikkelingslanden ⁽²⁹⁾. Het gaat hier vooral om de grote uitgaven die noodzakelijk zijn om nieuwe penitentiële inrichtingen te bouwen en die dikwijls slechts noodgedwongen en met tegenzin — vermits ze bij de publieke opinie met weinig geestdrift onthaald worden — op de budgetten ingeschreven worden. Een degelijke planning die berust op goede statistische gegevens en het toepassen van niet-institutionele behandelingsmethoden kan een gedeeltelijke oplossing brengen.

Een verouderde penitentiële uitrusting blijft evenwel een grote hinderpaal voor het toepassen van moderne behandelingsmethoden. Sommige landen hebben bovendien nog niet voldoende ervaring met deze nieuwe technieken of ondervinden het gebrek aan wetenschappelijk onderzoek op dit domein, waardoor gegevens ontbreken om een nieuwe politiek terzake te plannen.

Hierbij aansluitend werd op het Congres te Kyoto beklemtoond dat de Minima Regels nog steeds niet op voldoende wijze in de wereld verspreid werden ⁽³⁰⁾. In de eerste plaats is een goede vertaling van de tekst gewenst. Bovendien moeten niet alleen de penitentiële administraties, maar ook de politieke en gerechtelijke overheden evenals de publieke opinie beter ingelicht worden over de doelstellingen en de draagwijdte van de Minima Regels. Zodoende kan de discussie en het onderzoek aanvangen die toch moeten leiden tot een hervorming van het gevangeniswezen.

Het adequaat toepassen van de Regels vereist behalve een goede materiële uitrusting, zoals hoger aangehaald, tevens de aanwezigheid van gekwalificeerd personeel. Dit probleem laat zich eveneens sterk gevoelen bij de ontwikkelingslanden, maar komt ook bij vele andere landen voor ⁽³¹⁾. Het sociaal statuut van het personeel dient verbeterd te worden om het beroep aantrekkelijker te maken en aldus selektiever te kunnen rekruteren, waarbij men ook meer jongeren zou aanspreken ⁽³²⁾.

De opleiding van het personeel verdient grote aandacht en moet geschieden in het licht van de vernieuwde principes die door de Minima Regels en de moderne behandelingsmethoden naar voor zijn gebracht ⁽³³⁾.

Inzake de behandelingsmethoden die door de Minima Regels geponeerd worden wijzen vele landen op de moeilijkheden die zij ondervinden bij de organisatie van de penitentiële arbeid ⁽³⁴⁾. De nieuwe opvattingen die de nadruk leggen op nauwer contact tussen de penitentiële inrichtingen en de maatschappij leveren op dit gebied vele praktische problemen op ⁽³⁵⁾. Dit vraagstuk is van groot belang, omdat het een doorslaggevend element uitmaakt bij de wederaanpassing van de gedetineerde.

In nauw verband hiermee staat de organisatie van de post-penitentiële bijstand. De taak van de gemeenschap is immers niet beëindigd met de invrijheidstelling. Ook hier bestaan nog vele moeilijkheden en dringt een aanvulling van de Minima Regels zich op ⁽³⁶⁾.

Uit dit bondig overzicht van de problematiek bij de toepassing van de Minima Regels — die op sommige punten trouwens een noodzakelijke aanvulling of aanpassing van de Regels aan het daglicht brengt — blijkt het groot belang van een verder doorgedreven en hernieuwde studie van deze materie. Dit moet leiden tot initiatieven op tweërlei vlak: enerzijds moeten door verscheidene landen nog inspanningen verricht worden om te komen tot een meer adequate toepassing van de Regels, omdat deze tenslotte een slechts algemeen aanvaard minimum uitmaken; anderzijds moet nagegaan worden of sommige gedeelten van de Regels niet door nieuwe penitentiële methoden in vraag gesteld worden, wat eventueel het gezag en het nut van het geheel kan aantasten.

IV. Nieuwe opvattingen ten overstaan van de Minima Regels.

De laatste jaren werd steeds meer de nadruk gelegd op de noodzaak tot hervorming van de Minima Regels. Alhoewel de toestand kan verschillen naargelang het gebied dat men onderzoekt is er niettemin een periode van ongeveer 20 jaar voorbijgegaan sinds de laatste tekst werd opgesteld, een tijdspanne waarin een evolutie in de penitentiële opvattingen heeft plaatsgegrepen die haar weerslag moet hebben op de inhoud en de vormgeving van de Minima Re-

gels. Een mogelijke wijziging van de Minima Regels omvat dan ook vele aspecten: een duidelijker onderscheid maken tussen regels die gefundeerd zijn op de principes van de Rechten van de Mens en regels die aanbevelingen geven voor een moderne en efficiënte penitentiaire behandeling; het uitbreiden van het toepassingsveld van de Regels op andere categorieën personen die het voorwerp zijn van vrijheidsberoving en ook op nieuwe methoden van penitentiaire behandeling; het uitwerken van een nieuwe redactie van bepaalde regels die niet meer aangepast zijn aan de huidige situatie; het bestuderen van het statuut van de Regels en het zoeken naar nieuwe methoden die de toepassing van de Regels kunnen bevorderen.

Een belangrijke en moeilijke taak is hier weggelegd voor experts en gespecialiseerde organismen, te meer omdat beklemtoond werd dat men bij een eventuele herziening voorzichtig moest te werk gaan en zich diende te beperken tot het strikt noodzakelijke, zoniet zou de op het ogenblik verworven geldingskracht van de Minima Regels in het gedrang kunnen komen⁽³⁷⁾.

A. De Minima Regels en de Rechten van de Mens.

Zoals hoger reeds aangehaald, wijst men de laatste tijd meer en meer, als gevolg van de groeiende invloed van de Rechten van de Mens, op een belangrijk aspect bij de gelding van de Minima Regels, nl. de bescherming van de fundamentele rechten van het individu bij vrijheidsberoving⁽³⁸⁾. Sommige regels putten hun moreel en juridisch gezag rechtstreeks uit de principes van de Rechten van de Mens, terwijl andere op indirecte wijze uit deze teksten kunnen afgeleid worden⁽³⁹⁾. Hieruit is de vraag naar voor gekomen of men bij het opstellen van Minima Regels geen duidelijker onderscheid zou kunnen maken tussen de bepalingen die essentiële principes poneren, geheel of gedeeltelijk geïnspireerd door de teksten inzake de Rechten van de Mens en de richtlijnen die betrekking hebben op de behandelingsmethoden. Dit zou de algemene draagwijdte van de Regels beter tot uiting doen komen en de geldingskracht ervan verhogen. Een gedeelte van de tekst zou aldus een universeel, helder en stabiel karakter krijgen, terwijl een ander deel, na een (beperkt) aantal noodzakelijke wijzigingen als gevolg van de evolutie in de korrektionele praktijk, zou kunnen aangevuld worden met interpretatieve commentaren of aanbevelingen, die in de tekst zelf opgenomen worden wat een te gedetailleerde tekstwijziging vermijdt en nieuwe mogelijke aanpassingen toelaat⁽⁴⁰⁾.

Nochtans is het geen eenvoudige opdracht een indeling te maken in regels betreffende de principes van de Rechten van de Mens en regels inzake de behandelingsmethoden. Bij het toepassen van een bepaalde behandelingsmethode kan zich altijd een probleem stellen dat raakt aan het domein van de Rechten van de Mens. Wat eens beschouwd werd als een loutere gunst vanwege de overheid, kan evolueren tot een recht waarvan men de eerbiediging kan afdwingen⁽⁴¹⁾.

Tot nu toe vindt men praktisch geen studies waarin getracht wordt de Minima Regels aan te duiden die berusten op de teksten inzake de Rechten van de Mens. Prof. Cornil heeft in opdracht van het « Comité Consultatif d'experts » van de Uno dit probleem nader onderzocht⁽⁴²⁾. Hij baseerde zich hierbij op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden.

Op twee plaatsen vindt hij in de Minima Regels teksten terug die hun gezag rechtstreeks putten uit hogergenoemde internationale instrumenten.

Eenzijds betreft het Regel 6, die stipuleert dat er geen

diskriminatie in behandeling mag zijn op grond van ras, sekse, taal, geloofsbelijdenis, politieke of iedere andere opinie, nationale, sociale of economische situatie⁽⁴³⁾. Anderzijds gaat het om het verbod van Regel 31, waarin iedere wrede, onmenselijke en vernederende disciplinaire sanktie geheel verworpen wordt. Vermits een disciplinaire sanktie een verzwarende uitmaakt van het normale regime van de gedetineerde kan men uit deze tekst afleiden dat dit regime dergelijke kenmerken niet mag vertonen⁽⁴⁴⁾.

Bij de andere Regels, die van de principes van de Rechten van de Mens kunnen afgeleid worden, komt het erop aan te bepalen in hoeverre het uitoefenen van een aantal fundamentele rechten beperkt kan worden door een toestand van vrijheidsberoving.

Vertrekkend van het recht op vrijheid van ieder individu, moet in de eerste plaats de vrijheidsberoving zelf gewettigd zijn en noodzakelijk voor het respect voor de rechten en vrijheden van derden en voor het behoud van de publieke orde⁽⁴⁵⁾. Slechts dan kan een zekere beperking in het uitoefenen van een aantal fundamentele rechten gerechtvaardigd zijn. Dit geldt bv. voor de eerbiediging van het privé leven, het gezinsleven, woonst en briefwisseling⁽⁴⁶⁾, wat uiteraard in het gedrang komt door vrijheidsberoving. Toch blijven een aantal rechten in de Minima Regels erkend, die op deze teksten gefundeerd zijn⁽⁴⁷⁾.

Een ander belangrijk aspect is het niveau van de levensvoorwaarden, dat geëerbiedigd dient te worden bij vrijheidsberoving. Alhoewel er betwisting bestaat over de juiste verhouding die dient te bestaan tussen het levensniveau bij vrijheidsberoving en in het normale leven⁽⁴⁸⁾, moet op basis van art. 25 van de Universele Verklaring de gedetineerden een « voldoende » levensniveau geschonken worden⁽⁴⁹⁾. Dit principe ligt aan de basis van een belangrijk gedeelte van de Minima Regels⁽⁵⁰⁾.

Het recht van iedere mens op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst heeft ongetwijfeld Regel 6, al. 2 geïnspireerd, die de verplichting inhoudt de godsdienstige en morele overtuiging van de gedetineerden te eerbiedigen⁽⁵¹⁾.

Een meer diepgaand onderzoek, waartoe het Congres te Kyoto en het « Comité Consultatif d'experts » van de UNO trouwens hebben aangespoord, moet toelaten het geheel der Regels te bepalen, die steun vinden bij de principes van de Rechten van de Mens⁽⁵²⁾. Daarbij stelt zich dan nog het probleem welke methode juist dient gevolgd om deze Regels aan te duiden of te groeperen⁽⁵³⁾. Een belangrijke hulp bij de opzoekingen naar de fundamentele regels krijgt men door de publikaties van de beslissingen van de Europese Commissie en de rechtspraak van het Europese Hof van de Rechten van de Mens te Straatsburg inzake de « Rechten van de Mens in de gevangenis »⁽⁵⁴⁾.

De nieuwe methoden van behandeling van misdadigers (semi-institutioneel of zelfs niet-institutioneel)⁽⁵⁵⁾ stellen ook nieuwe problemen inzake de toepassing van de Rechten van de Mens⁽⁵⁶⁾.

Bovendien is bij deze technieken meer dan ooit de medewerking van de delinquent vereist, wat de vraag stelt in hoeverre men mag ingrijpen op de persoonlijkheid van de betrokkene en in hoeverre deze het recht bezit bepaalde behandelingsmethoden af te wijzen⁽⁵⁷⁾.

Hier staat men opnieuw voor de moeilijke taak een evenwicht te vinden tussen het belang en de doelstellingen van de maatschappij bij vrijheidsberoving en vrijheidsbespreking en de fundamentele rechten van het individu, waarbij de vraag oprijst of men niet ergens een limiet bij de toepassing van de verschillende nieuwe methoden van behandeling moet voorzien met het oog op de bescherming van de fysische en psychische integriteit van de persoon.

B. Uitbreiding van het toepassingsgebied van de Minima Regels.

In hoofdstuk II (B) hebben wij vermeld welke categorieën gedetineerden in de Regels worden onderscheiden. Sinds enige tijd komt een algemene wens tot uiting het toepassingsgebied van de Minima Regels uit te breiden en wel op twee vlakken: enerzijds het invoeren van richtlijnen inzake de nieuwe methoden van behandeling en anderzijds het verruimen van de draagwijdte van de Regels tot alle personen die het voorwerp zijn van vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking, dus ook de «niet-delinkwenten».

1. In de moderne penologie wordt de vrijheidsberoving op een geheel andere wijze benaderd dan vroeger, vermits thans het doel voorop staat dat de delinkwent dient behandeld te worden met het oog op zijn reïntegratie in de maatschappij⁽⁵⁸⁾. De ervaring heeft uitgewezen dat een langdurige vrijheidsberoving, waarbij het gevaar bestaat dat de gedetineerde de gevangenissubkulturen en waardesystemen overneemt, en het contact met zijn familiaal, sociaal- en beroeps milieu verliest, de wederopvoedings-actie fel kan bemoeilijken⁽⁵⁹⁾.

Dit heeft geleid tot het invoeren van nieuwe vormen van bestraffing en van behandelingsmethoden die, voor zover de aard van het misdrijf en de veiligheid van de gemeenschap het toelaten, het opleggen van de klassieke gevangenisstraf in de mate van het mogelijke tegengaan⁽⁶⁰⁾. In de eerste plaats zijn er maatregelen tot stand gekomen, waarbij niet meer wordt overgegaan tot vrijheidsberoving en institutionele behandeling, maar wel aan de delinkwent een aantal andere voorwaarden en beperkingen worden opgelegd. De opschorting van de veroordeling, het uitstel van de straf en de probatie zijn hier de meest opvallende maatregelen⁽⁶¹⁾.

Anderzijds kent men een belangrijke evolutie inzake de vrijheidsbeperkende maatregelen waarbij de vrijheidsberoving dus niet meer ononderbroken is en de behandeling naargelang het regime waaraan de delinkwent onderworpen is, in mindere of meerdere mate het gedeeltelijk verblijf in de gemeenschap toelaat, vooral met het doel de beroepsbezigheden te laten doorlopen of geleidelijk te hervatten⁽⁶²⁾.

Tenslotte is zelfs de institutionele behandeling steeds meer van uitzicht veranderd en heeft men de voorkeur gegeven aan open en half open regimes waar gemakkelijker de sfeer van vertrouwen en medewerking van de gedetineerden verkregen wordt welke onmisbaar is om de resocialisatie mogelijk te maken⁽⁶³⁾.

De grens tussen institutionele en niet-institutionele behandeling is aldus vervaagd en de communicatie tussen gedetineerde en buitenwereld fel verbeterd. De gevangenis zelf is in vraag gesteld en maakt volgens vele deskundigen niet meer het belangrijkste element uit bij het optreden tegen de misdadigheid⁽⁶⁴⁾.

Deze evolutie welke heeft plaatsgegrepen in de penitentiaire actie moet op duidelijker wijze in de Minima Regels weerspiegeld worden⁽⁶⁵⁾. De draagwijdte van het begrip «gedetineerde», dat men terugvindt in de titel van de Minima Regels, is immers uitgebreid en dit begrip dient in het licht van de recente opvattingen opnieuw gedefinieerd te worden⁽⁶⁶⁾.

2. Een ander aspect van de uitbreiding van het toepassingsveld van de Minima Regels betreft niet de behandelingsmethoden, maar de categorieën personen die onder de bepalingen van de Regels kunnen vallen. Hier stelt zich de vraag of de Minima Regels ook niet de fundamentele rechten moeten beschermen van personen die niet noodzakelijk veroordeeld zijn door de traditionele rechterlijke

overheden, maar toch van hun vrijheid beroofd zijn. Het gaat over degenen die men de «niet-delinkwenten» noemt en waaronder de vrijheidsberoving gefundeerd op louter politieke motieven de belangrijkste groep uitmaakt. Juist de arbitraire motivering voor de vrijheidsberoving van deze categorie personen, eventueel bevolen door een uitzonderingsrechtbank in konfliktituaties, laat de grootste twijfel bestaan over de eerbiediging van zelfs fundamentele rechten bij hun behandeling⁽⁶⁷⁾.

Het wekt geen verwondering dat de eerste initiatieven tot het opstellen van teksten in dit verband genomen werden door het Internationaal Comité van het Rood Kruis, dat zich steeds heeft ontfermd over personen die het slachtoffer zijn van burgeroorlogen of andere vormen van intern conflict⁽⁶⁸⁾. Later heeft een bijzondere expertencommissie, nl. «La Commission médico-juridique internationale de Monaco» onder de dynamische leiding van Jean Graven een tekst met Minima Regels voor de behandeling van niet-delinkwente gedetineerden opgesteld⁽⁶⁹⁾. Deze tekst is duidelijk geïnspireerd door de Minima Regels die in het kader van de UNO zijn tot stand gekomen.

De vraag werd dan ook gesteld of de bestaande Minima Regels die wij hier bespreken niet dienen aangevuld te worden met bepalingen die van toepassing zijn op niet-delinkwenten, waarbij men zich kan baseren op het reeds geleverde werk door hogergenoemde internationale commissie⁽⁷⁰⁾.

Op de congressen en bijeenkomsten van bijzondere organen van de UNO is men nog niet zo diep op deze problematiek ingegaan. Wel kwam de mening naar voor dat de Minima Regels van toepassing zouden moeten zijn op alle personen die van hun vrijheid beroofd worden, welke ook de reden daarvan mag zijn en welke ook de autoriteit is die ze heeft bevolen⁽⁷¹⁾. Men verzet zich evenwel op dit ogenblik tegen het scheppen van nieuwe categorieën in de Minima Regels zelf en geeft de voorkeur aan een algemene en nieuwe definitie van het begrip gedetineerde.

C. Herziening van sommige Minima Regels.

Buiten het naar voor komen van enkele grote opties, die wij hoger reeds aangehaald hebben, stelt zich het probleem van de mogelijke wijzigingen die aan bepaalde Regels moeten aangebracht worden in het licht van de evolutie van de penitentiaire praktijk. Er bestaan nog niet zoveel studies, welke konkrete voorstellen bevatten.

In 1959 reeds nam de «Penitentiaire Benelux-Commissie» het initiatief tot een herziening, wat leidde tot het opstellen van een dokument in 1965⁽⁷²⁾. Later werd ook in het kader van de Raad van Europa overgegaan tot een studie van de Minima Regels, waar trouwens een meer diepgaand en gedetailleerd onderzoek werd verricht door het Sub-Comité nr. VIII van het Europees Comité voor Criminele Problemen» dat in 1972 een laatste verslag publiceerde van ruim 133 pagina's⁽⁷³⁾. Na het Congres te Kyoto werd ook door de expertengroepen van de UNO een aanvang gemaakt met het ontwerpen van meer konkrete voorstellen⁽⁷⁴⁾.

Het overlopen van al de Regels waarbij wijzigingen zijn voorgesteld zou ons te ver leiden. We zullen ons beperken tot het aanduiden van enkele domeinen waar de meeste specialisten hebben aangedrongen op een aanvulling van de Minima Regels.

Zo voorziet Regel 8 een scheiding in de categorieën gedetineerden rekening houdend met hun geslacht, leeftijd, verleden en motieven voor hun vrijheidsberoving en op basis daarvan het onderbrengen in verschillende inrichtingen. Thans oordeelt men dat een radikaal doorgedreven scheiding tussen de verschillende categorieën gedetineerden niet meer gewenst is en dat een klassifikatie en onderverdeling in de inrichtingen slechts gefundeerd moet zijn door de behandeling die zal opgelegd worden en de

toestand van het individu zelf⁽⁷⁵⁾. Het samenstellen van heterogene groepen geeft meer de sociale realiteit weer en bevordert het wederzijds contact.

Inzake de handhaving van de discipline bij de gedetineerden noteren wij het voorstel van de Penitentiaire Bevelux-Commissie de kollektieve straffen te verbieden en de beperkingen aangaande het gebruik van de verscheidene dwangmiddelen duidelijker te omschrijven⁽⁷⁶⁾. Deze Commissie heeft ook voorgesteld naast de religieuze bijstand het begrip van morele bijstand in de Regels in te voegen⁽⁷⁷⁾. Bovendien werd een nieuwe tekst ontworpen voor Regel 70, die een systeem van voorrechten instelt dat aangepast is aan de verscheidene groepen van gedetineerden en aan de verschillende methoden van behandeling. Volgens de Commissie moeten het regime van elke gespecialiseerde instelling en de methode van behandeling voor de diverse groepen van gevangenen, zorgvuldig aangepast zijn aan de persoonlijkheid van de betrokkenen.

Bij verscheidene gelegenheden werd er reeds op gewezen dat de organisatie van de penitair arbeid, zoals die geformuleerd is in de Minima Regels, steeds moeilijker te realiseren valt⁽⁷⁸⁾. Enerzijds kunnen de moderne produktiemethoden moeilijk toegepast worden binnen de inrichtingen, terwijl men anderzijds bij de nieuwe behandelingsmethoden juist streeft naar werkgelegenheid in de gemeenschap omdat dit de reintegratie van de delinquent bevordert en de middelen biedt om althans gedeeltelijk in de behoeften van het gezin te blijven voorzien⁽⁷⁹⁾.

Niettemin brengt de organisatie van de arbeid van gedetineerden buiten de inrichtingen verscheidene andere problemen met zich, zowel t.o.v. de maatschappij (denken we aan de economische situatie, werkloosheid, oneerlijke concurrentie) als t.o.v. de delinquent, wat betreft zijn vergoeding en statuut als werknemer voor de sociale zekerheid. Op dit gebied zijn de Minima Regels in onbruik geraakt of niet aangepast aan de nieuwe opvattingen inzake de penitair arbeid die verricht wordt in de maatschappij⁽⁸⁰⁾.

Er moet terloops aan herinnerd worden dat bij een herziening van de Minima Regels tevens dient rekening gehouden te worden met de gewijzigde situatie waarin zich het penitair personeel bevindt. Aan het personeel — waarvan verwacht wordt dat het in zijn geheel zal deelnemen aan de verschillende nieuwe methoden van readaptatie van de gedetineerden — dienen duidelijke richtlijnen gegeven te worden zodat het volkomen de taak zou begrijpen die ervan verwacht wordt⁽⁸¹⁾.

Uit het omvangrijke werk van het Sub-Comité van het Europese Comité voor Criminele Problemen vermelden wij de hervormingen die voorgesteld werden om een betere behandeling te waarborgen van personen die aangehouden zijn of in voorlopige hechtenis geplaatst⁽⁸²⁾.

Het Sub-Comité besteedde hieraan bijzondere aandacht wegens het redelijk groot aantal personen dat in deze categorie gedetineerden valt, en de geringe evolutie die het regime van deze personen heeft doorgemaakt in verhouding tot de vooruitgang die geboekt werd op het gebied van de behandeling van de veroordeelden.

In dit verband dient het pijnlijk karakter van de hechtenis zoveel mogelijk beperkt vermits ze slechts gerechtvaardigd mag worden door de noodwendigheden van het onderzoek en de bescherming van de openbare orde⁽⁸³⁾.

Tenslotte moet men rekening houden met het feit dat de Regels op bepaalde gebieden nog grote leemten vertonen. We hebben reeds gewezen op de ontwikkeling van de regimes met diskontinue vrijheidsberoving, die in de Regels nog niet aan bod komen. Het is ook logisch dat bepaalde aspecten van de nieuwe behandelingsmethoden nog niet in de Regels zijn opgenomen. Een veel geciteerd voorbeeld is de belangrijke rol die men begint toe te ken-

nen aan de verschillende vormen van groepsbehandeling in de gevangenis wegens de goede resultaten die men ermee bereikt inzake de vorming van de persoonlijkheid van de gedetineerde, waardoor de reklassering bevordert wordt⁽⁸⁴⁾.

D. Problemen gesteld door wijzigingen aan de Minima Regels.

Uit de voorgaande geciteerde opvattingen blijkt dat een herziening van de Minima Regels verscheidene aspecten omvat en op sommige punten zelfs diepgaande wijzigingen in de tekst tot gevolg kan hebben. Het groot aantal voorstellen, in vele gevallen nog niet concreet op papier gezet, veronderstelt niet alleen een enorme arbeid die wel geruime tijd zou kunnen aanslepen, maar houdt ook het risico in dat de verspreiding, toepasbaarheid en vooral de autoriteit van de huidige Regels, welke zoals gezien nog voor verbetering vatbaar zijn, in het gedrang worden gebracht.

Men mag immers niet vergeten dat de Regels een minimum uitmaken, dat voor alle landen, hoezeer ze ook economisch en sociaal verschillen, aanvaardbaar moet zijn. Sommige ontwikkelingslanden die nog volop bezig zijn met de opbouw van een modern penitair systeem, zouden door een te ver doorgedreven en te gedetailleerde hervorming opnieuw grote materiële moeilijkheden ondervinden. Indien de Regels te veel raken aan delicate sociale problemen en aan politiek gesensibiliseerde domeinen loopt men het gevaar dat de integrale toepassing ervan aanzienlijk vertraagd wordt. Bovendien is het mogelijk dat in sommige landen de publieke opinie zich zal verzetten tegen opvattingen die zij te vergaand acht.

Aan de andere kant argumenteert men dat een al te beperkte herziening van de Minima Regels weinig nut oplevert en dat een gedeeltelijk verouderde tekst eveneens zijn geldingskracht verliest. Men zou van de gelegenheid gebruik moeten maken om de moderne conceptie van het strafrechtelijk systeem in zijn geheel in de Regels weer te geven, zodat de inhoud een duidelijk nieuw streefdoel uitmaakt dat de landen moet aansporen tot een meer dynamische benadering van hun korrektioneel apparaat.

Niettemin heeft men op de laatste bijeenkomsten van experts tot voorzichtigheid aangemaand. Op het Congres te Kyoto kwam een meerderheid tot het besluit dat de initiatieven tot een ruimere toepassing van de huidige tekst voorlopig van groter belang waren dan het verlangen tot een belangrijke wijziging over te gaan⁽⁸⁵⁾.

Er werd aanbevolen de aanpassingen te beperken tot hetgeen werkelijk noodzakelijk was als gevolg van de nieuwe technieken die reeds op grote schaal toegepast worden. Daarbij dient zo veel mogelijk de huidige vorm van de Regels behouden te worden. Men zal dus moeten zoeken naar een bepaalde methode die het geheel van de Minima Regels niet fundamenteel aantast, maar toch ruimte laat voor nieuwe opvattingen en interpretaties.

Volgende werkmethode schijnt op het ogenblik de meeste kans te maken, nl. het indelen van Minima Regels in twee grote delen.

Het eerste deel zou «fundamentele principes» bevatten die betrekking hebben op de elementaire rechten van het individu in geval van vrijheidsberoving of vrijheidsbeperking en die tevens de algemene sfeer schetsen waarin de moderne penitair actie plaats grijpt. Hier zou de mogelijkheid moeten bestaan in sommige gevallen te refereren naar de teksten inzake de Rechten van de Mens, die aan de basis liggen van bepaalde Regels⁽⁸⁶⁾. Het gaat hier dus om Regels die toepasselijk zijn op alle personen, ook indien ze het voorwerp zijn van nieuwe methoden inzake vrijheidsbeperking. Misschien kunnen ook enkele grondbeginselen die thans in deel II van de Regels staan (bij de categorie gedetineerden die een straf of een maatregel ondergaan) naar dit algemeen deel overgeheveld worden.

Het tweede deel zou uit verscheidene hoofdstukken bestaan die ieder toepasselijk zijn op de verschillende vormen van vrijheidsberoving en de «specifieke behandelingsmethoden» die daarbij van toepassing zijn. In dit gedeelte zouden enkele beperkte en onontbeerlijke wijzigingen of aanvullingen aan verouderde Regels kunnen aangebracht worden⁽⁸⁷⁾. Om niet te veel in detail te gaan en om nieuwe technieken sneller te kunnen opvangen, zou bij deze categorie Minima Regels aanbevelingen of interpretatieve commentaren in de vorm van noten of annexen kunnen toegevoegd worden, zonder dat ze dus in de tekst zelf geïncorporeerd worden⁽⁸⁸⁾. Deze methode zou toelaten een te diepgaande wijziging aan de huidige tekst te vermijden en de nodige soepelheid vertonen t.o.v. de landen die nog niet een ver gevorderd stadium bereikt hebben in hun penitentiair systeem. Toch kan men langs deze weg bepaalde Regels verduidelijken en nieuwe technieken bepleiten.

Zoals gezegd bestaat er nog geen akkoord over deze werkmethode en vindt men zowel aanhangers van een meer beperkte als van een meer uitgebreide hervorming van de Minima Regels.

Nochtans zal men op het volgende Congres van de UNO-experten te Toronto in 1975 de knoop moeten doorhakken, indien men bepaalde nieuwe opvattingen werkelijk in de Regels wil laten tot uiting komme.

V. Juridisch statuut van de Minima Regels.

Bij de bespreking van de hervorming van de Minima Regels kwam ook het juridisch statuut ter sprake en meer in het bijzonder de vraag of het niet opportuun zou zijn aan de tekst een grotere autoriteit te geven. Het aanvaarden door de Sociaal-ekonomische Raad van de UNO van de Minima Regels heeft immers slechts het karakter van een aanbeveling en volstaat niet om aan de Regels de gelding van een norm van internationaal recht toe te kennen⁽⁸⁹⁾. De goedkeuring en toepassing van de Regels in geheel de wereld, die verscheidene congressen in het kader van de UNO en de vraag van de Sekretaris-Generaal tot het indienen van periodieke rapporten geven aan de Minima Regels niettemin een officieel statuut en een morele geldingskracht die beduidend verder reikt dan vele andere vraagstukken die door de Verenigde Naties behandeld werden⁽⁹⁰⁾.

Toch is het een feit dat hun effectieve toepassing afhangt van en ondergeschikt is aan de aanvaarding of inkorporatie in het nationaal positief recht van de Staten⁽⁹¹⁾.

De laatste jaren kwam echter de opinie naar voor dat op internationaal gebied een grotere juridische draagwijdte aan de tekst kon gegeven worden door het geheel of een deel van de Regels om te vormen tot een Conventie, waardoor dan het proces van inkorporatie van de Regels in het nationaal recht begunstigd en voor de Partijen zelfs verplicht zou worden⁽⁹²⁾. Dit zou bovendien de mogelijkheden tot verhaal voor de nationale rechtbanken bij schending van de rechtsregels aanzienlijk uitbreiden en kan later misschien leiden tot het aanvaarden van internationale sankties voor schending van de Minima Regels⁽⁹³⁾. De Conventie zou verder een gepaste aanvulling zijn op de bestaande teksten inzake de Rechten van de Mens, die niet in voldoende mate bepalingen bevatten die duidelijk van toepassing zijn op gevallen van wettelijke vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking⁽⁹⁴⁾.

Op het Congres te Kyoto oordeelde een meerderheid van de deelnemers evenwel dat het opstellen van een Conventie hun op het ogenblik voorbarig scheen. Vooreerst moet een diepgaande studie verricht worden betreffende de materie die in zulk een Conventie dient opgenomen te worden en dient nagegaan wat de juiste implicaties zijn van een dergelijk initiatief⁽⁹⁵⁾. Om de autoriteit van de Minima Regels te verstevigen gaat de voorkeur van deze

experten verder naar de goedkeuring van de Regels door een Resolutie van de Algemene Vergadering van de UNO. Deze Resolutie zou de nieuwe geest bekrachtigen waarin de strijd tegen de misdaad en de behandeling van misdadigers plaats grijpt en aan de Sekretaris-Generaal nieuwe mogelijkheden geven om periodieke informatie te bekomen inzake de kwantitatieve en kwalitatieve evolutie bij de toepassing van de Minima Regels.

VI. Besluit.

Een kritisch onderzoek verrichten van de huidige Minima Regels betekent zeker niet dat de doeleinden ervan reeds bereikt zijn en dat thans alleen nog de toepassing van de Regels aan nieuwe opvattingen en methoden ter studie ligt. Alhoewel de Regels een minimum uitmaken dat mits enige inspanning in het bereik van alle landen moet liggen, is het proces tot humanisering van het gevangeniswezen niet overal voltooid, ook niet in de geïndustrialiseerde landen. De laatste jaren werd men daar gekonfronteerd met verscheidene gevangenisopstanden die dikwijls tekortkomingen in het regime aan het licht brachten. Wegens het gebrek aan financiële middelen vindt men in vele landen nog fel verouderde inrichtingen met chronische overbevolking, waardoor de toepassing van moderne behandelingsmethoden onmogelijk wordt⁽⁹⁶⁾. Zo kan de penitentiaire arbeid niet op afdoende wijze georganiseerd worden, terwijl er ook een tekort is aan goed gevormd personeel dat bovendien de middelen ontbeert om zijn taak naar behoren te vervullen⁽⁹⁷⁾. Meer aandacht lijkt gewenst voor de situatie van het gezin van de gedetineerde tijdens de periode van de vrijheidsberoving en ook de post-penitentiaire aktie is, wat organisatie en vooral coördinatie van de inspanningen betreft, op vele plaatsen nog voor verbetering vatbaar. De houding van de maatschappij bij de reïntegratie van de veroordeelde speelt een doorslaggevende rol — denken we in de eerste plaats aan het aanbieden van werkgelegenheid — wat de overheid meer moet aanzetten tot het verstrekken van informatie en het nemen van initiatieven betreffende deze problematiek.

In het licht van het voorgaande lijkt het mij dan ook wenselijk dat voor alles eerst de fundamentele vraag gesteld wordt hoe men kan komen tot een volledige toepassing in de praktijk van de Minima Regels. In sommige gevallen moet de eerste fase van het ontwikkelingsproces nog een aanvang nemen, nl. publikatie en verspreiding van de Regels, gekoppeld aan het verstrekken van informatie betreffende doelstellingen en inhoud, zowel t.o.v. de gerechtelijke en administratieve overheden als t.o.v. de publieke opinie. Een tweede fase is de rechtstreekse of onrechtstreekse inkorporatie van de Regels in het recht van de Staat, tenminste toch wat de belangrijkste principes betreft, waarna in een derde fase, de toepassing in de praktijk moet gestimuleerd worden. Dit vereist het ter beschikking stellen van voldoende financiële middelen zodat de opbouw van de materiële infrastructuur en de opleiding en rekrutering van personeel verzekerd wordt⁽⁹⁸⁾.

Het zoeken naar en uitwerken van gepaste methoden om de effectieve toepassing van de Minima Regels te bekomen belet niet dat intussen studiegroepen de mogelijke hervorming van de Regels verder kunnen onderzoeken om in het vooruitzicht van het Congres van de UNO voor de preventie van de misdadigheid en de behandeling van delinquenten te Toronto in 1975 meer konkrete voorstellen te kunnen indienen.

Dit onderzoek moet vooraf een oplossing brengen voor een aantal fundamentele vraagstukken :

— het al of niet ondervdelen van de Minima Regels naargelang het gaat om principes die geïnspireerd zijn door de Rechten van de Mens of principes die richtlijnen geven inzake de moderne behandelingsmethoden voor delinquenten ;

— moet hierbij tot een nieuwe redactie van de tekst overgegaan worden of kan men zich beperken tot enkele noodzakelijk wijzigingen te zamen met aanvullingen in de vorm van interpretatieve commentaren?

— het al of niet uitbreiden van het toepassingsveld van de Minima Regels tot andere penitentiaire maatregelen dan de vrijheidsberoving;

— de Regels toepasselijk maken op alle categorieën gedetineerden, welk ook de motivering of de autoriteit is die aan de grondslag ligt van de vrijheidsberoving;

— het al of niet verruimen van het juridisch statuut van de Minima Regels door het geheel of gedeeltelijk omwerken van de tekst tot een Conventie;

— het aanvaarden van controlemiddelen inzake de toepassing van de Minima Regels met eventueel de mogelijkheid voor Staten of zelfs individuen een procedure te ontwikkelen die toelaat een schending van de Regels kenbaar te maken.

Het overlopen van al deze problemen laat duidelijk zien dat het hervormen van de Minima Regels in het kader van de algemene evolutie van de strafwetenschap een omvangrijke maar vooral delikate taak is, niet in het minst omdat die evolutie toch merkbare verschillen vertoont naargelang het deel van de wereld dat men in ogenschouw neemt:

« Il se peut donc que l'application des Règles se heurte à un problème qui ne serait pas sans rappeler celui qui se pose actuellement en matière de justice criminelle. De même qu'un système de justice criminelle doit pouvoir s'adapter à l'évolution, sans cependant aller jusqu'à ne plus correspondre aux attitudes mentales essentielles du corps social, de même tout examen des règles futures doit tenir compte du fait que le « progressisme » qui l'emporte dans certaines parties du monde peut n'être pas acceptable ailleurs, et que le décalage qui existe ainsi entre les perspectives théoriques et les objectifs pratiques sera toujours une source de difficulté dans l'établissement de nouveaux principes applicables au traitement des délinquants. » (89)

De behandelnig van de delinkwenten, of beter, van de misdadigheid, wordt thans in een zo ruim mogelijke optiek benaderd. Zij vormt slechts een deel van de algemene preventie van de misdadigheid, die als gevolg van de urbanisatie, industrialisatie en technologische revolutie meer dan ooit noodzakelijk geworden is en trouwens een samenwerking en coördinatie van inspanningen op internationaal vlak veronderstelt (100).

Een adekwate organisatie van die algemene preventie krijgt dan slechts zin als ze opgenomen wordt in het kader van de planning van de economische en sociale ontwikkeling van een land (101).

Bij het opstellen van de plannen en de begrotingen moeten de nodige kredieten voorzien worden opdat het sociaal verweer — in ruime betekenis — in gunstige voorwaarden zou kunnen georganiseerd worden.

Meer aandacht voor de preventie van de misdadigheid, het dekriminaliseren van bepaalde vormen van afwijkend gedrag en het toepassen van behandelingsmethoden buiten de penitentiaire inrichtingen kan leiden tot een ontlasting van de gevangenisbevolking en een volledige concentratie op de aangepaste behandeling van personen waarvoor het verblijf in een inrichting gewenst is uit het oogpunt van bescherming van de maatschappij en de reklassering van de betrokkenen.

Christian ELIAERTS,
Centrum voor Internationaal Strafrecht.

in: *Penitentiaire studien en perspectieven*, Nijvel (Penitentiaire drukkerij) 1960, 118 p., op p. 89 e.v.

(2) J. Dupréel, De toekomst van de penologie, 26 *Bull. Bestuur Strafinr.* (1972) p. 139-151.

C.J. Vanhoudt en W. Calewaert, *Belgisch Strafrecht*, deel III, Gent (Story Scientia) 1968, op p. 918 e.v.

M. Ancel, Les doctrines nouvelles de la défense sociale, 32, *Rev. D. pén. et crim.* (1951-52), p. 47-60.

P. Cornil, Les problèmes du droit pénal appliqué et les nouvelles tendances en la matière. 31, *Rev. D. pén. et Crim.* (1950-51), p. 489-504.

(3) Voor de toepassing van actieve behandelingsmethoden is immers de medewerking van de veroordeelde noodzakelijk, welke slechts kan bekomen worden indien de atmosfeer in de gevangnissen haar repressief karakter verliest en erop gericht is de terugkeer in de maatschappij mogelijk te maken en te bevorderen.

Zie de grondbeginselen die in deel II van de Minima Regels voor de behandeling van de gedetineerden voorkomen (Regels 56-64). Tekst in: *Premier Congrès des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants — Rapport du Secrétariat (A/Conf. 6) Genève, 1955, 109 p. (Annexe I).*

(4) Hierbij moet wel worden aangestipt dat deze nieuwe methoden zeer recent zijn en dikwijls nog in een experimenteel stadium verkeren. Zij worden op het ogenblik nog op beperkte wijze toegepast (de gevangenisbevolking van België omvat ± 6000 personen).

Zie hierover:

Les nouvelles méthodes de restriction de liberté dans le système pénitentiaire,

Actes du Deuxième Colloque International de la Fondation Internationale Pénale et Penitentiaire, Ulm 1967, Nivelles (Imp. Adm.) 1967, 142 p.

Le sursis, la probation et les autres mesures de substitution aux peines privatives de liberté. Strasbourg (Conseil de l'Europe) 1966, 135 p.

L'efficacité des peines et autres mesures de traitement. Strasbourg (Conseil de l'Europe) 1967, 287 p.

(5) *Recueil des décisions de tribunaux nationaux se référant à la Convention européenne des Droits de l'Homme*. Strasbourg (Conseil de l'Europe) 1967 - Supplément 1970.

Les Droits de l'Homme dans les prisons - Sujets de jurisprudence. Strasbourg (Conseil de l'Europe) 1971, 46 p.

Repertorium van de rechtspraak betreffende het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens. Brussel (Centrum voor Internationaal Strafrecht) 1971, 313 p.

P. Mertens, *Le recours effectif devant les instances nationales en cas de violation d'un Droit de l'Homme*. Bruxelles (Edit. de l'Univ.) 1972.

De Rechten van de Mens in de Nederlandse rechtspraak. 's Gravenhage (T.M.C. Asser Instituut) 1971, 165 p.

(6) Een eerste voorstel in deze zin werd reeds in 1926 aan de C.I.P.P. voorgelegd.

Procès-Verbaux de la Commission pénitentiaire internationale. Berne, 1926, p. 82 e.v.

(7) *Bull. Comm. int. pénit.* (1929) nouvelle série.

(8) *Journal Officiel* (de la Société des Nations) (1933) - Suppléments spéciaux N° 119 et 123.

Zie ook: *Recueil de Documents en matière pénale et pénitentiaire*, 12 *Bull. Comm. int. pén. et pénit.* (1947) p. 258-293.

(9) *Procès-verbaux de la Commission internationale pénale et pénitentiaire*, Berne, 1951, p. 47 e.v.

Voor een overzicht van de initiatieven in het kader van de UNO genomen, zie: B. Kasma, *Activities of the United Nations in the field of human rights of detained persons*, Rome (UNSDRI) 1971, op p. 4 e.v.

(10) *Supra*, noot 3.

Lopez-Rey, M., *L'ensemble des Règles pour le traitement des détenus* 9 *Rev. int. crim. et police techn.* (1955), p. 164-174.

(11) Resolutie 663 C (XXIV) van 31 juli 1957.

(12) B. Kasma, *supra*, noot 9.

De volgende Congressen van de UNO na Genève (1955) hadden plaats te Londen (1960 - zie UNO Doc. A/Conf. 17/20), te Stockholm (1965 - zie UNO Doc. A/Conf. 26/7) en te Kyoto (1970 - zie UNO Doc. A/Conf. 43/5).

(13) *Rapport du Groupe Consultatif des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants*. Genève, 1968. - UNO Doc. ST/SOA/91, 67 p., op p. 24.

(14) *L'ensemble des Règles Minima pour le traitement des détenus compte tenu des changements survenus en matière correctionnelle*. Document de travail préparé par le Secrétariat, 1970. UNO Doc. A/CONF. 43/3, 64 p., op p. 1. Wordt verder aangeduid als *Document de travail Secrétariat — Kyoto 1970*.

(15) P. Cornil, *Rapport préparatoire sur la modification éventuelle de l'Ensemble de Règles Minima pour le traitement des détenus*. UNO Doc. ESA/SD/AC. 1/1, 1972, 25 p., par. 13.

(1) R. Schmelck en G. Picca, *Pénologie et droit pénitentiaire*, Paris (Cujas) 1967, 369 p., op p. 49 e.v.

J. Dupréel, Een nieuw begrip: de rechten der gevangenen,

- (16) Regels 1 en 2. De voorafgaandelijke opmerkingen omvatten de Regels 1 tot 5.
- (17) Deel I: Regels 6-55.
- (18) Deel II: Sektie A: Regels 56-81; Sektie B: Regels 82-83; Sektie C: Regels 84-93; Sektie D: Regel 94.
- (19) Sektie A: Regels 56-64.
- (20) J. Dupréel, *Vers une conception dynamique de l'Ensemble des Règles Minima pour le traitement des détenus*; in: *Criminalité et développement*, Milano, (Centro Nazionale di prevenzione e difesa sociale) 1970, 88 p., op p. 51.
- (21) Het vraagstuk van de herindeling, wijziging en uitbreiding van het toepassingsveld van de Minima Regels wordt verder besproken. Zie *infra*, hoofdstuk IV.
- (22) Deze vragenlijst evenals een overzicht van de ingezonden antwoorden zijn gevoegd bij het werkdokument van het Sekretariaat van het Congres te Kyoto: *supra*, noot 14, *Anner*, p. 51-64.
- (23) L'application de l'Ensemble de Règles Minima pour le traitement des détenus, 26 *Rev. int. pol. crim.* (1968), p. 73-102.
- (24) Hierbij moet evenwel opgemerkt worden dat het geheel der Minima Regels, goedgekeurd door de Sociale en Economische Raad, slechts de waarde van een aanbeveling heeft en op zichzelf geen formele modeltekst uitmaakt die als dusdanig in de nationale wetgeving kan geïncorporeerd worden.
- (25) *Supra*, noot 23, op p. 75-77.
- Enkele voorbeelden: Afrika: Marokko (1961); Latijns-Amerika: Argentinië (1958), Chili (1965), Venezuela (1961); Azië en het Verre Oosten: Nieuw-Zeeland (1961), Singapore (1963).
- (26) *Europa*: Frankrijk (1957), West-Duitsland (1961-1966), Noorwegen (1961), Hongarije (1966), Yougoslavië (1961), Polen (1966-67).
- In België werd op 21 mei 1965 een Koninklijk Besluit houdende een nieuw Algemeen Reglement van de straf-inrichtingen uitgevaardigd (*Belgisch Staatsblad* 25 mei 1965, col. 6272). In het Verslag aan de Koning wordt door Minister Vermeulen niet uitdrukkelijke verwezen naar de Minima Regels, maar in het Algemeen Reglement vindt men verscheidene beginselen terug die ook aan de basis liggen van de Minima Regels.
- (27) J.C.G. Basalo, Les obstacles à l'application en Amérique latine des Règles Minima, 26 *Rev. int. pol. crim.* (1968), p. 17-24. Zie ook *Rapport du Groupe Consultatif*, *supra*, noot 13, op p. 25-30.
- (28) *Supra*, noot 23 op p. 74.
- Het gaat hier bv. om maatregelen die moeten getroffen worden om de geleidelijke terugkeer van de gedetineerde naar het normale gemeenschapsleven te verzekeren (zoals de arbeid buiten de inrichting) wat een aangepaste wetgeving vereist. Dit wordt gemeld door Japan, Italië en Denemarken.
- (29) *Ibid*: budgetaire moeilijkheden werden aangegeven door Dahomey, Botswana, Ceylon en Guinee.
- (30) *Quatrième Congrès des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants*, Kyoto 1970, *Rapport établi par le Secrétariat*. UNO Doc., 1972, A/CONF. 43/5, 72 p., op p. 24.
- (31) *Supra*, noot 23 op p. 75. Zo melden ook geïndustrialiseerde landen als Nederland en Zweden, moeilijkheden op dit gebied, vooral wanneer het gaat om psychiaters, psychologen of maatschappelijke assistenten.
- (32) *Rapport du Groupe Consultatif*, *supra*, noot 13, op p. 27.
- (33) G. Di Gennaro, De opleiding van het personeel belast met de behandeling van delinquenten volgens de initiatieven door de Verenigde Naties genomen, 26 *Bull. Bestuur Strafinr.* (1972) p. 9-27.
- Statut, sélection et formation du personnel de surveillance subalterne des établissements pénitentiaires*. 2e Rapport du sous-comité N° VI du Comité européen pour les problèmes criminels. Strasbourg (Conseil de l'Europe) 1967, 36 p.
- Statut, sélection et formation du personnel de direction des établissements pénitentiaires* — 3e Rapport du sous-comité N° VI du comité européen pour les problèmes criminels. Strasbourg (Conseil de l'Europe) 1969, 163 p.
- (34) *Supra*, noot 23 op p. 75. Sommige landen verklaren dat zij moeilijkheden ondervinden om werk te verschaffen aan alle gedetineerden (Hongarije, Venezuela), vooral als gevolg van de overbevolking van de gevangenissen en de ateliers (Groot-Brittannië), of als gevolg van de werkloosheid en de tegenwerking der syndikaten (Guinee).
- (35) In dit verband is trouwens ook een nieuwe redaktie van de Minima Regels gewenst. Zie *infra*, hoofdstuk IV, C.
- (36) Zie in dit verband: *Organisation pratique des mesures de surveillance, d'assistance et d'aide post-pénitentiaire pour les personnes condamnées ou libérées sous condition*. Rapport du Comité européen pour les problèmes criminels. Strasbourg (Conseil de l'Europe) 1970, 302 p.
- Probation et assistance post-pénitentiaire dans certains pays d'Europe*, Strasbourg (Conseil de l'Europe) (1964), 104 p.
- (37) *Supra*, noot 30, op p. 20.
- (38) B. Kasme, *supra* noot 9, op p. 8: « (...) the standard Minima Rules inject the humanitarian spirit of the Universal Declaration of Human Rights into the correctional system ». Deze auteur geeft ook een overzicht van de toepasbare teksten inzake de Rechten van de Mens op penitentiair gebied.
- (39) P. Cornil, *supra* noot 15, par. 38.
- (40) J. Dupréel, *supra* noot 20, op p. 51 e.v.
- De ontwerptekst van de Minima Regels, opgesteld door de « Commission internationale pénale et pénitentiaire », voorzagt een aantal grondbeginselen bij het begin van de Regels i.p.v. onder de sekte A. De wijziging, aangebracht door het Sekretariaat, werd door sommige sprekers, waaronder M. Ancel, op het 1e Congres te Genève betreurd. Zie *supra*, noot 3, op p. 9 e.v.
- (41) *Document de travail Secrétariat*, Kyoto 1970, op p. 13-14.
- (42) *Supra*, noot 15, par. 37-53.
- (43) Deze tekst is verwant met art. 2, al. 1 van de Universele Verklaring en art. 14 van de Europese Conventie.
- (44) Deze Regel is geïnspireerd op art. 5 van de Universele Verklaring en art. 3 van de Europese Conventie. Dit belangrijk principe zou beter in het algemeen gedeelte beklemtoond worden.
- (45) Art. 3 (recht op vrijheid), Art. 5 (verbod tot willekeurige arrestatie en detentie) alsook art. 29, par. 2 van de Universele Verklaring dat als volgt luidt:
- « In de uitoefening van zijn rechten en vrijheden zal eenieder slechts onderworpen zijn aan die beperkingen, welke bij wet zijn vastgesteld en wel uitsluitend ter verzekering van de onmisbare erkenning en eerbiediging van de rechten en vrijheden van anderen en om te voldoen aan de gerechtvaardigde eisen van de moraliteit, openbare orde en het algemeen welzijn in een democratische gemeenschap ».
- In art. 5 van de Europese Conventie wordt eveneens bepaald dat niemand van zijn vrijheid mag beroofd worden tenzij langs wettelijke weg en in de gevallen die dan verder in enkele paragrafen uiteengezet worden.
- Zie ook: *Etude du droit en vertu duquel nul ne peut être arbitrairement arrêté, détenu ou exilé*. UNO Doc., 1965, 65 XIV. 2.
- Les personnes détenues et la protection de leurs droits, 26 *Rev. int. pol. crim.* (1968), p. 9-16.
- (46) Art. 12 van de Universele Verklaring en art. 8 van de Europese Conventie.
- (47) Zie bv. Regels 37-39 (kontakt van de gedetineerden met de buitenwereld) en Regels 92-93 (kontakten van de beklaagde met familie en advocaat).
- (48) P. Cornil, Normes internationales du traitement des délinquants, 26 *Rev. int. pol. crim.* (1968), p. 3-8, op p. 5.
- (49) Het eerste deel van art. 25 luidt als volgt: « Eenieder heeft recht op een levensstandaard, die hoog genoeg is voor de gezondheid en het welzijn van zichzelf en zijn gezin, waaronder begrepen voeding, kleding, huisvesting en geneeskundige verzorging en de noodzakelijke sociale diensten, (...) » Een « voldoende » levensniveau kan verschillen van land tot land.
- (50) Zie de Regels 9-26, die voorschriften geven inzake hechtenislokalen, persoonlijke gezondheidszorg, kledingstukken en beddegoed, voeding, lichaams oefeningen en geneeskundige diensten.
- (51) Art. 18 Universele Verklaringen en art. 9 van de Europese Conventie. Ook de Regels 41-42 staan hiermee in verband.
- (52) *Supra*, noot 30, op p. 26.
- Rapport du Comité Consultatif d'experts en matière de prévention du crime et de traitement des délinquants*, New York, 1971, UNO Doc. E/CN. 5/474.
- (53) Prof P. Cornil stelde onlangs voor de Minima Regels die rechtstreeks of onrechtstreeks steunen op de teksten inzake de Rechten van de Mens respectievelijk aan te duiden door het gebruik van vetjes en kursieffletters met vermelding van de bron in kommentaar of noot. *Supra*, noot 15, par. 86-87.
- Een meer ingrijpende hervorming zou erin bestaan de Minima Regels in twee delen te splitsen of zelfs een Conventie uit te werken die de fundamentele rechten zou omvatten.
- (54) *Les Droits de l'Homme dans les prisons — Sujets de jurisprudence*. Strasbourg (Conseil de l'Europe) 1971, 46 p.
- (55) *Supra*, noot 4.
- (56) J. Dupréel, *Vers une conception dynamique de l'Ensemble des Règles Minima pour le traitement des détenus*, in: *Criminalité et développement*, Milano (Centro nazionale di prevenzione e difesa sociale). 1970, 88 p. op p. 58-60.
- P. Cornil, *supra*, noot 48, op p. 8: « (...) les conditions imposées au probationnaire ou au libéré conditionnel peuvent être excessives, non justifiées par les nécessités du traitement ou contraires aux droits élémentaires de l'homme ». Hij wijst op de diskretie die bij het toezicht moet in acht genomen worden. De ontzetting uit bepaalde rechten of de beperkingen gesteld aan het uitoefenen van bepaalde akti-

viteiten of beroepen moet binnen redelijke limieten blijven.

(57) *Document de travail - Secrétariat*, Kyoto, 1970, op p. 14: « Il est donc important de définir et de préciser les droits, prérogatives ou les obligations des détenus, non seulement en fonction des formes de plus en plus diverses de traitement que recouvre actuellement le terme général d'emprisonnement, mais en fonction des types d'enquêtes, de tests et d'analyses auxquels on soumet souvent les délinquants afin de déterminer le mode de traitement qui doit leur être appliqué ».

De vooruitgang van de geneeskunde heeft ook geleid tot het ontwikkelen van nieuwe geneesmiddelen waarvan de voorwaarden in dewelke zij moeten of mogen gebruikt worden als behandelingsmethode nog nader moeten omschreven worden. *Ibid.*, p. 8.

(58) J. Dupréel, De toekomst van de penologie, 26 *Bull. Bestuur Straffinr.* (1972), p. 139 e.v. Zie *supra*, hoofdstuk I.

(59) *Actes de la 3e Réunion des chefs des Administrations pénitentiaires*, Lisbonne, 1969. Nivelles (Impr. Adm.) 1970, 166 p.

(60) Les nouvelles méthodes de restriction de liberté dans le système pénitentiaire. *Actes du 2e Colloque International de la Fondation Internationale Pénale et Pénitentiaire*, Ulm 1967, Nivelles (Impr. Adm.) 1967, 142 p.

Non-institutional treatment of offenders (Proceedings of the 20th international course in criminology, Lagos 1970). 10 *Ann. int. crim.* (1971) 1-335.

(61) G. E. Henries, Les mesures autres que l'emprisonnement et leur impact sur l'application de l'Ensemble des Règles Minima pour le traitement des détenus. 26 *Rev. int. pol. crim.* (1968), p. 30-34.

Dautricourt, J. Y., Le rôle de la probation dans le traitement des délinquants en Belgique, 50 *Rev. Dr. pén. et crim.* (1969-70), p. 521-574.

P. Cornil, Een Belgisch penitentiair experiment: de weekend-arresten en de beperkte hechtenis, 17 *Bull. Bestuur Straffinr.* (1963), p. 111-112.

J. Herremans, Weekendarresten en beperkte hechtenis, 18 *Bull. Bestuur Straffinr.* (1964), p. 129-148.

Potvin, G., Les arrêts de fin de semaine, nouveau mode d'exécution des courtes peines d'emprisonnement, *Jnl. Trib.* (1961), p. 497-500.

Rausch, H.L., *The Halfway House Movement. A search for sanity*, New York (Appleton Cent. Crofts) 1968, 247 p.

(63) J. Dupréel, Hedendaagse penitentiaire methodes, in: *Penitentiaire studien en perspectieven*, Nijvel. (Penit. drukkerij) 1960, 118 p., op p. 37-52.

Ibid., Les prisons sans barreaux, in: *Aspects de l'action pénitentiaire en Belgique*, Nivelles (Impr. Pénit.) 1956, 193 p., op p. 107-120.

(64) *Rapport du Groupe Consultatif des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants*, Genève 1968, UNO Doc. ST/SCA/91, 67 p., op p. 24-25.

(65) Alhoewel ook in de Minima Regels gewag wordt gemaakt van open inrichtingen (Regel 63), hebben de meeste Regels betrekking op de zuiver institutionele behandeling en zijn ze niet aangepast aan de grotere vrijheidssystemen met meer contact met de buitenwereld.

(66) *Document de travail - Secrétariat*, Kyoto 1970, op p. 27: « Si l'on veut étendre la portée des Règles à toutes les personnes en état d'arrestation, il faudrait soit élargir la définition du terme 'détenu' de façon à ce qu'elle englobe toutes les personnes privées de liberté à un titre quelconque; soit modifier le libellé des Règles de façon à ce qu'elles s'appliquent à toutes ces catégories de personnes, qu'elles répondent ou non à la définition technique du détenu ».

(67) J. Graven, Importance et portée des Règles Minima pour la protection des détenus non délinquants, 26 *Rev. int. pol. crim.* (1968), p. 59-72, op p. 59:

« Leur traitement ne semble-t-il pas en effet d'autant plus inquiétant qu'il est mal défini, et que la réaction d'une autorité qui se sent menacée est plus énergique, intransigeante et illimitée en quelque sorte, et qu'elle relève uniquement de la conception que cette autorité a de son droit de défense et de sa souveraineté ? »

(68) J. Graven, Le Comité international de la Croix-Rouge et la protection des détenus politiques, *Rev. pén. suisse* (1953), p. 395.

Art. 3 van de 4 Conventies van Genève (1949), van toepassing op niet-internationale conflicten, voorziet de eerbiediging van een aantal essentiële humanitaire principes voor personen die niet actief deelnemen aan de strijd. In 1953 werd door het Rode Kruis een experten-commissie bijeengeroepen die het probleem van de bijstand aan politieke gevangenen heeft bestudeerd. Voor een overzicht van de initiatieven door het Rode Kruis genomen zie:

Réaffirmation et développement des lois et coutumes applicables dans les conflits armés. Genève (CICR) 1969, 153 p. + Annexen. (Doc. D.S. 4 a, b, c).

Protection des victimes des conflits armés non internationaux. Genève (CICR) 1971, 94 p. + Annexen (Doc. CE/5).

(69) De tekst bevat 33 artikels. *Ann. D. int. méd.* (1966-N° 15), p. 37-47.

Zie ook: J. Graven, Pour un traitement humain des détenus non délinquants. *Ann. D. int. méd.* (1966-N° 14), p. 20-41.

(70) J. Graven, *supra*, noot 67, op p. 62 e.v.

(71) *Supra*, noot 30, op p. 22.

(72) Révision de l'Ensemble des Règles Minimales pour le traitement des détenus. Document établi par la Commission pénitentiaire du Benelux.

25 *Rev. int. pol. crim.* (1967), p. 101-103.

Zie ook: *Pénitentiaire Benelux Commissie 1950/1970*. 's Gravenhage (Ministerie van Justitie) 1970, 46 p., op p. 18-22.

(73) *Ensemble des Règles Minima pour le traitement des détenus. Document récapitulatif*. (DPC/CEPC VIII (72) 1) Strasbourg (Conseil de l'Europe) 1972, 133 p.

(74) Zie hierover: P. Cornil, *Rapport préparatoire sur la modification éventuelle de l'Ensemble des Règles Minima pour le traitement des détenus*. UNO Doc. SEA/SD/AC. 1/1, 1972, 25 p., par. 54-80.

(75) *Supra*, noot 30, op p. 26.

P. Cornil, *supra*, noot 74, par. 58.

(76) De Commissie stelt voor het gebruik van ketens en ijzers te verbieden en nooit handboeien en dwangbuizen als disciplinaire sankties te gebruiken.

(Het gaat om art. 33 van de Minima Regels). Wij hebben tevens reeds gewezen op het probleem van het gebruik van bepaalde geneesmiddelen als dwangmiddelen. *Supra*, noot 57.

(77) Het betreft hier een wijziging aan de Regels 41, 42, 66 en 77.

(78) P. Cornil, *supra*, noot 48, op p. 7.

(79) *Rapport du Groupe Consultatif*, *supra*, noot 64, op p. 29. Op het Congres te Kyoto (1970) werd ook aangedrongen op initiatieven ten gunste van de personen ten laste van de gedetineerde. *Supra*, noot 30, op p. 26.

(80) P. Cornil, *supra*, noot 74, par. 51-53.

Het betreft hier de Regels 71-76.

(81) *Supra*, noot 33.

(82) *Supra*, noot 73.

Het betreft hier de Regels 84-93.

(83) J. Dupréel, *supra*, noot 56, op p. 55 e.v.

(84) P. Cornil, *supra*, noot 48, op p. 6.

Document de travail - Secrétariat, Kyoto 1970, op p. 35. Zie ook: E. Swinnen, Group counselling, of op weg naar een sterk mensgericht penitentiair beleid, 26 *Bull. Bestuur Straffinr.* (1972), 215-232.

Les nouvelles méthodes psychologiques de traitement des détenus, *Actes du 1er Colloque International de la Fondation Internationale Pénale et Pénitentiaire*, Bruxelles 1962, Nivelles (Impr. Adm.) 1963, 248 p.

(85) *Supra*, noot 30, op p. 25.

(86) *Supra*, noot 53.

Document de travail - Secrétariat, Kyoto 1970, op p. 15 en op p. 28 e.v.

(87) Bv. de Regels die in verband staan met de scheiding tussen de verschillende categorieën gedetineerden, de behandeling (met het oog op de inlassing van de groepsbehandeling) en de penitentiaire arbeid.

(88) J. Dupréel, *supra*, noot 56, op p. 53.

Document de travail - Secrétariat, Kyoto 1970, op p. 64.

(89) *Ibid.*, op p. 17 e.v.

(90) B. Kasme, *Activities of the United Nations in the field of human rights of detained persons*, Rome (UNSDRI) 1971, op p. 2-3.

(91) De wijze waarop dit gebeurt hangt af van het algemeen juridisch en het strafrechtelijk systeem van iedere Staat. *Supra*, noot 30, op p. 22.

De Afrikaanse Regionale bijeenkomst van experts te Addis-Abeba die plaatsgreep ter voorbereiding van het Congres te Kyoto drukte de mening uit dat sommige Minima Regels geldingskracht zouden hebben onafhankelijk van de nationale wetgeving (UNO Doc., A/CONF. 43/ RM 1, op p. 16). Over het algemeen aanvaarden de Staten deze stelling evenwel niet.

(92) *Rapport du Groupe Consultatif*, *supra*, noot 64, op p. 31. - *Document de travail-Secrétariat*, Kyoto 1970, op p. 22. *Supra*, noot 30, op p. 22.

(93) *Document de travail - Secrétariat*, Kyoto 1970, op p. 21. B. Kasme wijst op de mogelijkheid, zoals bij het Pakt van de UNO voor Burgerlijke en Politieke Rechten van 1966, een speciaal Protocol te ondertekenen waarbij aan het Comité voor de Rechten van de Mens van de UNO de bevoegdheid zou gegeven worden klachten te behandelen van individuen die het slachtoffer zijn geworden van een schending van de Minima Regels.

Supra, noot 90, op p. 22.

(94) B. Kasme, *supra*, noot 90, op p. 23 e.v.

De «Groupe Consultatif» was trouwens van oordeel dat het gedeelte van de Minima Regels dat betrekking heeft op de fundamentele rechten van het individu inzake vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking in een Conventie zou kunnen opgenomen worden.

Rapport du Groupe Consultatif, supra, noot 64, op p. 31.

(95) *Supra*, noot 30, op p. 23.

(96) P. Cornil, *supra*, noot 74, par. 27-30.

(97) Hierdoor wordt ook het contact tussen personeel en gedetineerden fel bemoeilijkt. Men pleit nu ook voor een demokratiseringsproces binnen de penitentiaire instellingen, waardoor de gedetineerden via een aangepast systeem van participatie betere verhoudingen kunnen hebben met overheid en personeel.

Zie: *Penitentiaire Benelux Commissie 1950/1970, supra*, noot 72, op p. 23-27.

F.A.C.M. Denkers, *Democratisering in het gevangeniswezen*, Nijmegen (Criminologisch Instituut) 1969.

(98) In dit verband dient ook technische bijstand verleend te worden aan ontwikkelingslanden.

Document de travail - Secrétariat, Kyoto 1970, op p. 47.

(99) *Ibid.*, op p. 43.

(100) *Prévention du crime et lutte contre la délinquance*. Note du Secrétaire Général, 19 octobre 1972, UNO Doc. A/8844, 52 p.

Zie ook: *Déclaration du 4e Congrès des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants*, in: *Rapport établi par le Secrétariat*, New York 1972, UNO Doc. A/CONF. 43/5, 72 p. op p. iii.

J. Dupréel, *Notre époque face au crime*, 50 *Rev. D. pén. et crim.* (1970), p. 838-851.

V. Van Honsté, *Bedenkingen over de bestrijding van de zware misdadigheid*, 36 *Rechtsk. Weekbl.* (1972) kol. 241-282.

(101) W. Clifford, *Le crime et la planification du développement*, 25 *Rev. int. pol. crim.* (1967), p. 9-22.

La défense sociale dans le contexte du développement national (Document établi par le Secrétariat de l'ONU), 25 *Rev. int. pol. crim.* (1967), p. 3-8.

Rapport du Groupe Consultatif, supra, noot 64 op p. 10-16.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 19 januari 1973.

Voorzitter: Ridder J. Rutsaert.

Raadsheer-verslaggever: M. A.W. de Vreese.

Procureur-generaal: M. W.J. Ganshof van der Meersch.

Handelaar en daden van koophandel. — Door de wet als daden van koophandel aangemerkte verrichtingen. — Winstoogmerk. — Vermoeden « juris tantum ». — Pastoor die een zwembad bestuurt in het kader van de diensten die hij aan de parochie verleent.

Dat luidens art. 2 Wetboek van koophandel bepaalde handelingen bij de wet worden geacht daden van koophandel te zijn, is zo omdat de wetgever vermoedt, dat die handelingen met winstoogmerk geschieden. Dit is nochtans slechts een vermoeden juris tantum, dat voor tegenbewijs vatbaar is. De rechter oordeelt of dit tegenbewijs is aangebracht.

Nu de rechter dit tegenbewijs afleidt uit de omstandigheid dat verweerder pastoor is, dat hij het zwembad heeft ingericht en bestuurt in het kader van de diensten die hij in zijn hoedanigheid van pastoor aan de parochie en aan de bevolking verleent en dat hij die diensten zonder winstoogmerk verleent, heeft hij daaruit wettelijk kunnen afleiden dat, ook al moet de exploitatie van het zwembad worden beschouwd als een onderneming van openbare schouwspelen in de zin van art. 2, lid 5, Wetboek van koophandel, zij bij gebrek aan winstoogmerk niet kan worden beschouwd als een door verweerder geëxploiteerde handelsonderneming, en verweerder dus niet op grond van art. 1 als handelaar moet worden beschouwd.

Campens t./ Carron.

Gelet op het bestreden arrest op 24 juni 1971 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1350, 1352 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 2 van het Wetboek van koophandel, 4, 40, 41, 42 en 44 van de wetten betreffende het handelsregister, gecoördineerd door het koninklijk besluit van 20 juli 1964;

doordat het bestreden arrest het middel verwerpt waardoor eiser liet gelden dat verweerder een zwemkom exploiteerde met een belangrijke cliënteel en een belangrijke dagelijkse opbrengst, dat verweerder dus een handelaar was, en dat de vordering van verweerder, bij gebrek aan inschrijving in het handelsregister, onontvankelijk was, en die beslissing steunt op de beschouwing dat eiser zou moeten aannemelijk maken dat verweerder, in strijd

met zijn gewoon optreden in andere zaken, met winstbejag gehandeld had, maar in gebreke blijft dit bewijs te leveren,

terwijl indien, zoals het arrest niet betwist, verweerder gewoonlijk daden stelde welke door artikel 2 van het Wetboek van koophandel als handelsdaden worden beschouwd, hij op grond van artikel 1 van gezegd wetboek als handelaar moet beschouwd worden, waaruit volgt dat, overeenkomstig de artikelen 1350 en 1352 van het Burgerlijk Wetboek, eiser de bewijslast niet droeg van het feit dat verweerder een handelaar was handelende met winstbejag, maar dat verweerder het tegenbewijs moest leveren van het door de artikelen 1 en 2 van het Wetboek van koophandel ingestelde wettelijk vermoeden, en waaruit verder volgt dat het arrest door een onwettelijk verschuiven van de bewijslast, het middel van onontvankelijkheid dat eiser, overeenkomstig de artikelen 4, 40, 41, 42 en 44 van voormelde gecoördineerde wetten betreffende het handelsregister, uit het gebrek aan inschrijving van verweerder in het handelsregister had afgeleid, heeft verworpen;

Overwegende dat, indien luidens artikel 2 van het Wetboek van koophandel bepaalde handelingen bij de wet worden geacht daden van koophandel te zijn, zulks zo is omdat de wetgever vermoedt dat die handelingen met winstoogmerk geschieden;

Dat dit nochtans slechts een vermoeden « juris tantum » is dat vatbaar is voor tegenbewijs; dat de rechter oordeelt of dit tegenbewijs is aangebracht;

Overwegende dat het arrest dit tegenbewijs afleidt uit de omstandigheid dat verweerder pastoor is, dat hij het zwembad heeft ingericht en bestuurt in het raam van de diensten die hij in zijn hoedanigheid van pastoor aan de parochie en de bevolking verleent en dat hij die diensten zonder winstoogmerk verleent;

Overwegende dat het Hof van beroep daaruit wettelijk heeft kunnen afleiden dat, ook indien de exploitatie van het zwembad moet worden beschouwd als een onderneming van openbare schouwspelen in de zin van artikel 2, lid 5, van het Wetboek van koophandel, zij, bij gebrek aan winstoogmerk, niet kan worden beschouwd als een door verweerder geëxploiteerde handelsonderneming, en verweerder dus niet, op grond van artikel 1 van voormeld wetboek, als handelaar moet worden beschouwd;

Overwegende dat het arrest, zonder de in het middel aangehaalde wetsbepalingen te schenden of de bewijslast onwettelijk te verplaatsen, heeft kunnen beslissen dat de eiser behoorde te bewijzen dat verweerder, in strijd met zijn gewoon optreden, ten deze wel met winstoogmerk had gehandeld;

Overwegende dat het arrest geenszins beslist dat eiser

de bewijslast draagt van het feit dat verweerder een handelaar was handelende met winstoogmerk ;
Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest het middel verwerpt waardoor eiser liet gelden dat verweerder een zwembad exploiteerde met een belangrijke cliënteel en een belangrijke dagelijks inkomen opbrengst, dat verweerder dus een handelaar was, en dat de vordering van verweerder, bij gebrek aan inschrijving in het handelsregister, onontvankelijk was, en die beslissing steunt op de beschouwing dat het niet betwist was dat verweerder pastoor was en een zwembad had ingericht en bestuurd in het raam van de diensten die hij als pastoor, dit is zonder winstbejag, verleende aan de parochie en mede aan de bevolking van de gemeente en van het omliggende,

terwijl eiser in zijn conclusie had laten gelden dat de exploitatie van het zwembad aan verweerder een belangrijk dagelijks inkomen verschaftte, hetgeen inhoudt dat eiser betwistte dat die exploitatie gebeurde in het raam van de onbaatzuchtige diensten welke verweerder als pastoor aan de parochie en aan de bevolking bewees, zodat hieruit volgt dat het arrest de bewijskracht welke krachtens voormelde artikelen van het Burgerlijk Wetboek aan gezegde conclusie wordt gehecht, miskent ;

Overwegende dat eiser in de conclusie aanvoerde dat de inrichting van het zwembad aan verweerder een dagelijks inkomen van 3000 frank verzekerde ;

Overwegende dat het Hof van beroep, zonder van die conclusie een uitleg te geven die met de termen ervan onverenigbaar is, heeft kunnen beschouwen dat niet wordt betwist dat verweerder het zwembad heeft ingericht en bestuurd in het raam van de diensten die hij als pastoor, dit is zonder winstoogmerk, aan de parochiale bevolking verleende ;

Dat het middel feitelijke grondslag mist ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt de eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 23 januari 1973.

Voorzitter : M. M. Naulaerts.

Raadsheer-verslaggever : M. M. Châtel.

Eerste advocaat-generaal : M. P. Mahaux.

Ambachten en neringen. — Wekelijkse rustdag. — Verbod van levering ten huize.

Het in art. 1, § 2, lid 2, van de wet van 22 juni 1960 vervat verbod « bestellingen ten huize » op de gekozen rustdag uit te voeren, is een algemeen verbod, dat tot doel heeft omzeiling van de wet onmogelijk te maken. Het treft alle leveringen ten huize, welke ook de bedrijvigheid van de aan de wet onderworpen handelaar moge zijn.

Procureur-generaal te Gent t./ De Coninck.

Gelet op het bestreden arrest, op 29 oktober 1971 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

Over het enig middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet en 1, paragraaf 2, lid 2, van de wet van 22 juni 1960 tot invoering van de wekelijkse rustdag in nering en ambacht,

doordat het arrest, dat de materialiteit van de ten laste gelegde feiten, met name leveringen van meubelen ten huize van de klanten op de door verweerder gekozen rustdag bewezen acht, niettemin beslist dat deze feiten geen misdrijf opleveren, om de reden dat bij deze leveringen van vroeger verkochte meubelen geen contact meer gezocht wordt met de klandizie, zodat zij niet de « bestellingen ten huize » uitmaken door artikel 1, paragraaf 2, lid 2, van de wet van 22 juni 1960 bedoeld,

terwijl alle « bestellingen ten huize » uitdrukkelijk verboden zijn ;

Overwegende dat het in artikel 1, paragraaf 2, lid 2, van de wet van 22 juni 1960 vervat verbod « bestellingen ten huize » op de gekozen rustdag uit te voeren, een algemeen verbod is dat tot doel heeft omzeilingen van de wet onmogelijk te maken ; dat dit verbod alle leveringen ten huize betreft, welke ook de bedrijvigheid van de aan bedoelde wet onderworpen handelaar moge zijn ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerder in de kosten ;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT. — Zie H. Adriaens, « Wekelijkse rustdag in ambachten en neringen », nr. 44, *Administratief Lexicon*, Tw. Ambachten en neringen (wekelijkse rustdag).

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 10 januari 1973.

Voorzitter : M. Paës.

Raadsheren : M. Delva en Mevr. de Man.

Advocaten : Mrs. Ch. Piret en W. Truyens.

Handelspraktijken. — Onrechtmatige mededinging. — Handelsnaam. — Vennootschappen. — Pull-Toff en Couture Tof.

Het is strijdig met de eerlijke handelsgebruiken aan de handelsnaam een typische term toe te voegen, waardoor bij het publiek verwarring kan ontstaan m.b.t. een andere voordien opgerichte firma die dezelfde of een gelijkkluidende term in haar benaming voert en die, al zij het gedeeltelijk, op dezelfde cliënteel is aangewezen.

P.V.B.A. Couture Tof t. N.V. Oude Fabrieken
J. Truyens en N.V. Pull Tof.

Gezien, in behoorlijke vorm, de door de wet vereiste processtukken, waaronder het bestreden vonnis dat op 19 augustus 1971 betekend werd en waartegen een naar vorm en termijn regelmatig en toelaatbaar hoger beroep werd ingesteld ;

Overwegende dat de door geïntimeerden ingestelde vordering waarvan de doelstelling in het bestreden vonnis nauwkeurig is toegelicht, ertoe strekt appellante verbod te horen opleggen verder gebruik te maken van het thans in haar handelsnaam opgenoemen woord «Tof», zulks met de hieraan verbonden uitvoeringsmaatregelen en aanspraak op schadeloosstelling ;

Overwegende dat partijen beiderzijds naar de argumentatie van hun vóór de eerste rechter genomen conclusies verwijzen ;

Overwegende dat geïntimeerden de rechtsgrond van hun

vordering ook thans vóór het Hof aldus preciseren dat deze vordering in hoofde van hen beiden zowel het merkenrecht als de onrechtmatige daad tot grondslag heeft, terwijl de eis van tweede geïntimeerde N.V. Pull-Toff bovendien steunt op artikel 28 van de vennootschappen-wet betreffende het exclusief recht op de firma-naam ;

Overwegende dat appellante terecht het middel ontleend aan de wet van 1 april 1879 op de fabrieks- en handelsmerken aanvecht, stellende dat geen namaak van dergelijk merk wordt voorgehouden, en dat generlei overtreding van deze wet gepreciseerd noch bewezen wordt ; dat het middel inderdaad om de aangehaalde reden in rechte faalt ;

Overwegende dat waar het enkel gebruik of de nabootsing hetzij van de handelsnaam of het uithangbord, hetzij van een kenmerkend onderdeel ervan naar Belgisch recht niet als een namaak of misbruik van handels- of fabriekmerk kan worden beschouwd, dergelijk procédé daarentegen met de eerlijke gebruiken in handelszaken onverenigbaar is, wanneer — zoals hier — een typische term aan de handelsnaam wordt toegevoegd, waardoor bij het publiek verwarring kan ontstaan m.b.t. een andere voordien opgerichte firma welke dezelfde of een gelijkkluidende term in haar benaming voert, firma die al zij het gedeeltelijk op dezelfde cliënteel is aangewezen ;

Overwegende dat dit ter zake het geval is waar aan de hand van de voorgebrachte bescheiden vaststaat, een deels dat eerste geïntimeerde, N.V. Oude Fabrieken J. Truyens te St.-Niklaas-Waas, onder het in België op 13 augustus 1956 gedeponeerd handelsmerk « Toff » breigoederen produceert en dat tweede geïntimeerde, bij akte van 27 februari 1965 als zustermaatschappij van eerstgenoemde werd opgericht welke, onder de benaming N.V. « Pull-Toff », haar breigoederen aan de man brengt, anderdeels, dat appellante, bij akte van 31 oktober 1968 opgericht onder de verwante benaming « P.V.B.A. Couture Tof » Carnotstraat 68 Antwerpen, insgelijks voor doel heeft het drijven van « handel in het klein van alle textielwaren, afgewerkte dameskleding, pull-overs en breigoederen » en zich statutair het recht voorbehoudt « ... in 't algemeen alle industriële, financiële, commerciële, roerende en onroerende bewerkingen (te) doen, geheel of ten dele, rechtstreeks of onrechtstreeks verband houdend met haar doel of van aard het maatschappelijk doel te vergemakkelijken of uit te breiden » ; dat appellante derhalve, onder een fabrieksnaam met gelijkaardige resonantie, autonoom concurrerende artikelen vervaardigen kan als eerste geïntimeerde, en verkopen, zoals tweede geïntimeerde ;

Overwegende dat uit wat voorafgaat volgt dat appellante zowel de eerlijke handelsgebruiken t.o.v. beide geïntimeerden, als art. 28 van de vennootschappenwet t.o.v. tweede geïntimeerde « N.V. Pull-Toff » heeft miskend ;

Overwegende dat de door geïntimeerden door bemiddeling van de gespecialiseerde firma J. Gevers & Co, raadgevers inzake brevetten, vruchteloos ondernomen pogingen tot onderhandeling erop wijzen dat het handelspotentieel van geïntimeerden door de onrechtmatige handelswijze van appellante bedreigd was ; dat deze schadetoebrenging, die in de verzakte concurrentiële positie tot uiting komt, bij ontstentenis van concrete gegevens, door de eerste rechter oordeelkundig naar billijkheid op respectievelijk 10.000 fr. en 20.000 fr. werd geraamd ;

Overwegende dat de eis tot forfaitaire schadevergoeding naar rato van 1.000 fr. per dag vertraging in de uitvoering van de veroordeling tot weglating van het woord « Tof » verantwoord voorkomt, zoals hierna bepaald ;

Om deze redenen ;

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 ;

Ontvangt het hoger beroep ;

Verklaart het niet-gegrond ;

Bevestigt het bestreden vonnis met dien verstande dat de forfaitaire schadevergoeding slechts verschuldigd zal zijn bij niet uitvoering vanaf één maand na de betekening van huidige arrest ;

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 19 januari 1973.

Voorzitter : M. Paës.

Raadsheren : M. Delva en Mevr. de Man.

Advocaten : Mrs. Usé en Grolig loco Baetens.

Handelspraktijken. — Onrechtmatige mededinging. — Reclame door vergelijking met de prijzen van identificeerbare concurrenten. — Onrechtmatig. — Uitzondering. — Zelfverweer.

Het enkel adverteren door een handelaar van de door hem toegepaste prijzen in vergelijking met die welke voor dezelfde koopwaar door identificeerbare concurrenten zijn vastgesteld, is een daad van oneerlijke mededinging.

De aanbodsmededinging moet beperkt blijven tot een aanbieden dat geschiedt met middelen en slaat op een voorwerp, die beide het resultaat zijn van eigen, hoewel niet noodzakelijk originele, maar dan toch ten minste zonder materiële aantasting van eigendom van de klagende mededinger verrichte arbeid.

Het verwijzen naar al dan niet bij naam of merk genoemde concurrenten druist tegen dit « zelfstandigheidsbeginsel » in, met dien verstande nochtans dat o.m. toegelaten blijven de voor het omschrijven van de eigen aanbieding onmisbare verwijzingen uit zelfverweer tegen onrechtmatige mededinging.

P.V.B.A. Bakx t. / N.V. Belgische N.V. A.E.G. e.a.

Gezien, in behoorlijke vorm, de door de wet vereiste processtukken en meer bepaald : 1/ het bestreden vonnis dat op 29 mei 1970 bij akte van gerechtsdeurwaarder M. Briers te Antwerpen betekend werd en waartegen een naar vorm en termijn regelmatig hoger beroep, alsook een regelmatig incidenteel beroep werd ingesteld (...)

Overwegende dat de doelstelling van de tegen appellante P.V.B.A. Bakx ingestelde vordering en de respectieve standpunten van partijen ten deze door de eerste rechter nauwkeurig werden toegelicht ; dat het Hof daaromtrent naar het bestreden vonnis verwijst ;

Wat de aangeklaagde onrechtmatige mededinging betreft.

Overwegende dat de vordering steunt op artikel 1382 Burgerlijk Wetboek alsmede op de verplichting tot naleving van de eerlijke handelsgebruiken ; dat zij concreet de door P.V.B.A. Bakx aangewende publiciteitspraktijk aanvecht, welke erin bestond meer bepaald in de reklaambladen « Groot Antwerpen » en « Prorama », op respectievelijk 18 maart 1968 en 22 maart 1968, een advertentie te laten verschijnen waarin het verbruikerspubliek wordt geconfronteerd met een systematische vergelijking tussen de eigen verkoopprijzen betreffende de door haar te koop geboden Telefunken-producten met — niet nader omschreven — hogere catalogusprijzen die, volgens geïntimeerden, precies deze zijn welke voorkomen op de officiële, door geïntimeerde N.V. Belgische naamloze vennootschap A.E.G. ten behoeve van haar verkooporganisatie-Telefunken in België, opgemaakte catalogus ;

Overwegende dat eerste geïntimeerde N.V. Belgische naamloze vennootschap A.E.G. als alleenverkoop-gerechtig-

de voor België van de Telefunken-producten optreedt, terwijl tweede- en derde geïntimeerden handelen als erkende Telefunken-verdelers voor de verkoopsector Antwerpen waarin ook eerste geïntimeerde, van wier verkooporganisatie zij deel uitmaken, gevestigd is ;

Overwegende dat, in strijd met wat appellante voorhoudt, eerste geïntimeerde zich ter zake geenszins beroept op een alleenverkoopsrecht op de Belgische markt m.b.t. producten van het merk Telefunken, dat onverenigbaar zou zijn met de voorschriften van E.E.G.-verdragsartikel 85, maar wel op een geoorloofde, met de ter uitvoering van verdragsbepaling artikel 85 lid 3 uitgevaardigde E.E.G.-verordening 67/67 conforme, overeenkomst van alleenverkoop ;

Overwegende dat het recht van appellante zich buiten de verkooporganisatie van eerste geïntimeerde om, in Telefunken-apparaten te bevoorraden en als zelfstandig verdelers van deze producten op de Belgische markt een concurrerende bedrijvigheid te ontplooiën, evenmin wordt betwist ;

Overwegende dat geïntimeerden appellante enkel ten grieve duiden de regelen van het mededingingsrecht door het aanwenden van de gehekelde advertentiepraktijk te hebben miskend ;

Overwegende dat, naar Belgisch recht, het enkel adverteren door een handelaar van de door hem toegepaste prijzen in vergelijking met die welke voor dezelfde koopwaar door identificeerbare concurrerende personen of ondernemingen zijn vastgesteld, een kenschetsende daad van oneerlijke mededinging oplevert die bij schade toebrenging tot passende vergoeding aanleiding geeft ;

Overwegende dat ter beoordeling van dergelijke praktijken richtinggevend is het beginsel naar hetwelk om rechtmatig te zijn de aanbodsmededinging beperkt moet blijven tot een aanbieden dat geschiedt met middelen en slaat op een voorwerp die beide het resultaat zijn van eigen, hoewel niet noodzakelijk originele, maar dan toch ten minste zonder materiële aantasting van eigendom van de klagende mededinger verrichte arbeid ;

dat het verwijzen naar al dan niet bij naam of merk genoemde concurrerende fysische of rechtspersonen tegen dit « zelfstandigheidsbeginsel » indruist, met dien verstande nochtans dat o.m. toegelaten blijven de voor het omschrijven van de eigen aanbieding onmisbare verwijzingen uit zelfverweer tegen onrechtmatige mededinging, een rechtvaardiging die in het geval van de hier bedoelde prijsvergelijking niet geldt ;

Overwegende dat waar appellante noch de materialiteit van de aangevochten advertenties, noch het door haarzelf hiertoe genomen initiatief ontkent, en waar haar logenstraffing ten spijt uit de voorhanden documentatie naar eis van recht blijkt dat de catalogusprijzen waarmee zij de door haar vastgestelde lagere prijzen in kwestieuze advertenties vergeleek — met precisering dat de « catalogusprijs » is de richtprijs door de importateurs in hun katalogi vermeld — wel degelijk en uitsluitend overeenstemmen met de prijzen voorkomende op de catalogus-Telefunken van eerste geïntimeerde N.V. Belgische naamloze vennootschap A.E.G., appellante zich schuldig heeft gemaakt aan een principieel voor schadeloosstelling vatbare foutieve onderbieding door aantasting van de concurrentiële kamprijzen die tot het handelspatrimonium van eerste geïntimeerde behoorden ;

Overwegende dat de opwerping als zou eerste geïntimeerde zelf geen belang hechten aan haar catalogusprijzen, opwerping stoelend op de niet-gestaafde bewering dat zij deze prijzen in haar eigen zaak niet zou volgen, ten deze niet dienstig is ; dat ook al strookte dit met de waarheid, appellante hieruit niet het recht put dat zij zich op wederrechtelijke wijzen aanmatigde door aanwending van het gehekelde advertentieprocédé, hetwelk de consument in voor geïntimeerden ongunstige concurrentievoorwaarden naar de handelszaak van appellante oriënteert ;

Wat « Stopzetting », publicatie « Gerechtelijk herstel » en schadeloosstelling betreft.

Overwegende dat hoewel appellante zich momenteel van de aangeklagde feiten onthoudt, de eis tot stopzetting van de ongeoorloofde publiciteit door prijsvergelijking, hoewel praktisch zonder voorwerp geworden, principieel gegrond blijft ;

Overwegende dat de gevorderde publicatie van onderhavig arrest bij wijze van « gerechtelijk herstel » in de huidige omstandigheden niet aangewezen voorkomt ;

Overwegende dat het oorzakelijk verband tussen de fout van appellante en de door geïntimeerden opgelopen schade uiteraard blijkt uit de materiële aantasting van hun handelspotentieel ingevolge de verminderde verkoopskansen, al weze die schade in het licht van de beschikbare informatie niet voor nauwkeurige berekening vatbaar ; dat de door de eerste rechter toegekende schadebedragen oordeelkundig werden vastgesteld ;

Overwegende dat de brief van 12 december 1972 met bijkomende argumentatie en bijlage die door de raadsman van partijen N.V. Belgische naamloze vennootschap A.E.G. en consoorten, na sluiting van de debatten, tot de Voorzitter van de 10e kamer van het Hof werd gericht, bij de beoordeling van het geschil niet in aanmerking kan worden genomen en uit het debat moet worden geweerd ;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 ;

Verwerpt uit de debatten de brief dd. 12 december 1972 waarvan hoger sprake ;

Ontvangt de beroepen ;

Verklaart het hoofdberoep voor het grootste gedeelte ongegrond, het incidenteel beroep niet gegrond ;

Bevestigt het bestreden vonnis, mits de enkele wijziging dat geen aanleiding bestaat tot machtiging van geïntimeerden tot publicatie van onderhavig arrest, bij wijze van Gerechtelijk Herstel in de reklaambladen « Groot-Antwerpen » en « Prorama » ;

Verwijst appellante in de kosten van hoger beroep.

NOOT. — De feiten waarop het arrest betrekking heeft zouden thans onder toepassing vallen van de wet van 14 juli 1971 betreffende de Handelpraktijken, die op het tijdstip van kwestieuze feiten nog niet bestond.

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e Kamer. — 9 november 1972.

Voorzitter : M. De Groote.

Raadsheren : MM. De Witte en Carsau.

Advocaat-generaal : M. Bonte.

Advocaten : Mrs. Roobaert en Claes.

Getuigenverhoor. — De opgeroepen getuigen verschijnen niet. — Verhoor niet gesloten. — Toepassing van art. 925 of van art. 945 Ger. W.

Op de voor het getuigenverhoor gestelde dag verschenen de opgeroepen getuigen niet ; blijkbaar verzochten de partijen de rechter-commissaris niet te bevelen dat de getuigen zouden gedagvaard worden ; het proces-verbaal werd gesloten verklaard, maar de formaliteiten van art. 950 Ger. W. werden niet nageleefd. De rechtbank ging niet in op het verzoek het getuigenverhoor te heropenen.

Daar de wettelijke formaliteiten niet vervuld werden en het verhoor noch in feite noch in rechte door de rechter gesloten werd verklaard, stond het de belang-

hebbende partij vrij zich bij verzoekschrift tot de voor het verhoor aangewezen rechter te wenssen om toepassing van art. 925 of van art. 945 Ger. W. te vragen.

V.H. t./ M.

Appellante heeft tijdig en in regelmatige vorm hoger beroep ingesteld tegen een vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Brugge, dd. 14 januari 1972.

In openbare terechtzitting werden partijen gehoord in hun middelen en conclusies, evenals het Openbaar Ministerie in zijn geschreven advies. De stukken werden ingezien.

1. Appellante vordert de echtscheiding op grond van art. 231 B.W.

Bij tussenvonnis dd. 19.2.1971 werd zij toegelaten tot de bewijslevering van 7 door haar ingeroepen grieven. Het getuigenverhoor werd vastgesteld op 2 juni 1971.

Appellante heeft overeenkomstig art. 922 Ger. Wetb. een lijst van 5 getuigen op 6.5.1971 aan de griffier toegezonden. Op de gestelde dag zijn de opgeroepen getuigen evenwel niet verschenen. Partijen hebben blijkbaar de rechter-commissaris niet verzocht te bevelen dat de verstekmakende getuigen bij deurwaardersexploot zullen gedaagd worden (art. 925 Ger. Wetb.).

De rechter-commissaris, vaststellend dat geen van de opgeroepen getuigen voor hem is verschenen, akteert: «dientengevolge verklaren wij onderhavig proces-verbaal voor gesloten». Een eensluitend afschrift van dit proces-verbaal werd overeenkomstig art. 951 Ger. Wetb. op 22.6.1971 door de griffier aan de partijen opgestuurd.

Bij rékwest dd. 25.8.1971 verzocht appellante de rechtbank om het getuigenverhoor te laten heropenen en een nieuwe datum voor de enkwesten te bepalen.

Het bestreden vonnis heeft deze aanspraak niet ontvankelijk verklaard onder de motivering dat het getuigenverhoor «regelmatig in tegenwoordigheid van partijen voor afgesloten werd verklaard». De vordering tot echtscheiding werd ongegrond verklaard, bij gemis aan bewijsvoering.

Appellante acht zich door deze beschikking gegriefd en vraagt om toegelaten te worden tot het getuigenverhoor betreffende de door haar ingeroepen grieven.

2. Er dient in de eerste plaats te worden onderzocht of het kwestig getuigenverhoor op 2 juni 1971 wel afgesloten werd zoals de eerste rechter het aanvaardt.

Uit de termen in fine van stuk 15 van het gerechtsdossier voorkomende, blijkt dat enkel het «proces-verbaal» voor gesloten werd verklaard, doch niet het getuigenverhoor zelf.

Het enkwest kon trouwens niet gesloten verklaard worden omdat de sluiting ingevolge art. 945 Ger. Wetb. door de rechter-commissaris slechts kan bevolen worden «nadat de desbetreffende verrichtingen gedaan zijn». Zelfde artikel bepaalt dat de verrichtingen als gedaan beschouwd worden, wanneer hetzij de getuigen gehoord zijn, hetzij de wettelijke formaliteiten vervuld zijn».

Ter zake waren de wettelijke formaliteiten alleszins niet vervuld. Artikel 950 Ger. Wetb. beschikt immers dat het proces-verbaal van getuigenverhoor «achteraf ondertekend wordt door de rechter en de griffier alsmede door de partijen indien zij het willen of kunnen; in geval van weigering wordt daarvan melding gemaakt».

Welnu bedoeld proces-verbaal werd door de partijen niet ondertekend en het houdt geen melding in van het feit dat ze zouden hebben geweigerd.

Nu de wettelijke formaliteiten niet vervuld werden en het getuigenverhoor noch in feite noch in rechte door de rechter gesloten werd verklaard, stond het appellante vrij zich bij verzoekschrift tot de voor het verhoor aangewezen

rechter te wenden om toepassing te vragen van art. 925 of 945 Ger. Wetb. Dit klemt te meer dat de wet geen termijn heeft voorzien binnen hetwelk het getuigenverhoor moet gesloten worden.

De eerste rechter heeft dan ook ten onrechte aangenomen dat appellante verstoken moest blijven van haar bewijslevering door getuigen en de vordering ten onrechte van meetaf verworven.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

1e Kamer. — 27 juni 1972.

Voorzitter: M. L. B. Vanden Bussche.

Rechts: MM. A. Colaert en J. Dinneweth.

Advocaten: Mrs. C. Gits, H. Devroe, L. Coene,

W. Weyts en A. Coignon.

Taalgebruik. — In gerechtszaken. — Dagvaarding. — Twee- of meertalig. — Nietig.

Elke dagvaarding voor een der rechtbanken van het Vlaams landsgedeelte moet in het Nederlands gesteld zijn. Een twee- of meertalige dagvaarding, voor welke rechtbank ook, is in strijd met de grondbeginselen van de wet van 15 juni 1935 en derhalve nietig.

Pannekoek t./ Depuydt e.a.

Overwegende dat de vordering strekt tot betaling door gedaagden van 1.250.000 frank, ten titel van schadevergoeding «... solidair, in solidum, elk voor zijn aandeel of de een bij gebreke aan de andere...», omdat een doorlopende loopbrug, waarvan de bouw aan eiser werd voorgespiegeld, toen hij van eerste verweerder en van de rechtsvoorganger van tweede en derde gedaagden, een winkelpand op plan aankocht, later niet uitgevoerd werd;

Overwegende dat de verweerder, N.V. Bouwmaatschappij Amelinckx opwerpt dat de dagvaarding nietig is omdat deze gedeeltelijk in een andere taal is gesteld dan de Nederlandse taal, die voor de rechtspleging is voorgeschreven;

dat dit middel dient onderzocht vooraleer de eisen en tegeneisen ten gronde kunnen onderzocht worden;

Overwegende dat iedere dagvaarding voor een der rechtbanken van het Vlaamse landsgedeelte, in het Nederlands dient gesteld; dat iedere twee- of meertalige dagvaarding, voor welke rechtbank het ook weze, in strijd is met de grondbeginselen van de wet van 15 juni 1935 en derhalve nietig is;

dat in de dagvaarding, waardoor deze zaak werd ingeleid, zekere delen in een andere taal dan het Nederlands zijn gesteld;

dat zij derhalve nietig is;

Overwegende dat eiser aanvoert dat in de dagvaarding alleen «vermeldingen» en «aanhalingen» in het Frans voorkomen, en dat het vooralsnog niet mogelijk is De Page of een andere uit het R.C.J.B. in het Nederlands te citeren;

dat er echter geen enkele noodwendigheid is om teksten te citeren in een dagvaarding en artikel 702 van het gerechtelijk wetboek in tegendeel voorschrijft van aldaar «de korte samenvatting van de middelen van de vordering» op te geven;

Overwegende dat de overtreding van de wet op de taalregeling overigens in zake nog erger is omdat zakelijke bestanddelen van de uiteenzettingen en overwegingen in deze dagvaarding uitsluitend door middel van de bedoelde niet-Nederlandse citaten verwoord zijn, zodat diegene die

deze taal niet kent, de argumentatie van eiser niet kan volgen en de voorgewende middelen begrijpen ;

dat aldus, op blad 8, uitsluitend in een andere dan de Nederlandse taal wordt gezegd dat gedaagden door hun handelwijze niet alleen een contractuele doch daarenboven ook een quasi-delictuele fout hebben bedreven ;

dat op blad 11, een bijzondere bepaling van de schuld, tot staving van de gestelde eisen, wordt gegeven zonder dat dit middel in het Nederlands te erkennen is ; dat op dezelfde bladzijde alle middelen nopens de aansprakelijkheid van de openbare besturen uitsluitend in een andere taal dan de Nederlandse te lezen zijn ;

dat op bladzijde 14 de dagvaarding in het Nederlands « verwijst » naar « ... een algemeen rechtsbeginsel » dat echter alleen in vreemdtalige citaten uitgedrukt wordt en in het Nederlands niet te vinden is ;

dat de rechtvaardiging van de eis tot veroordeling in solidum van de schulden aan fouten van verschillende aard, uitsluitend in een niet-Nederlandse tekst te vinden is ;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Wijzende bij vonnis dat geacht wordt op tegenspraak te zijn gewezen tegenover de eerste gedaagde, de N.V. Ofimoco, en op tegenspraak tegenover de overige partijen ;

Verklaart de dagvaarding nietig en, diensgevolge, de vordering onontvankelijk ;

Verklaart ook de tegenvorderingen onontvankelijk wegens de onontvankelijkheid van de hoofdvordering ;

Verwijst de aanlegger tot de kosten.

NOOT. — De omstandigheid dat in een akte (een volmacht met het oog op het instellen van hoger beroep), die voor het overige volledig in de taal van de procedure is opgesteld, overbodige vermeldingen in een andere taal voorkomen, tast de regelmatigheid van de akte niet aan (Cass., 9 november 1959, *Pas.*, 1960, I, 298).

De omstandigheid dat in een beslissing enkele regels van een door een derde in het Engels opgesteld stuk worden overgenomen, brengt de nietigheid van de beslissing niet mee. (Cass., 18 december 1961, *Pas.*, 1962, I, 476).

ARBEIDSRECHTBANK TE ANTWERPEN

12e Kamer. — 5 maart 1972.

Voorzitter : M. H. Pas.

Rechters in sociale zaken : MM. H. Van Marcke en A. Puttemans.

Advocaten : Mrs. J. Stappers en Fr. Mattheessens.

Arbeidskontrakt. — Overdracht van bedrijf. — Opzeg vereist.

Wanneer de werkgever een gedeelte van de bedrijvigheid van zijn firma overdraagt aan een andere firma of zijn bedrijvigheid stopzet moet hij de betrokken werknemers daarvan in kennis stellen op de wijze en met eerbiediging van de termijn van vooropzeg bepaald in de wet op het arbeidskontrakt. Zoniet verbreekt hij eenzijdig het kontrakt en is hij de wettelijke opzeg-vergoeding verschuldigd.

Het feit dat de werknemer een dag bij de overnemende firma heeft gewerkt, bewijst niet zijn akkoord met de beëindiging van het eerste arbeidskontrakt.

Van Loven, t/ Antwerpse Melkcentrale.

Gezien de stukken van het geding bij het dossier van de rechtspleging, meer bepaald :

de originele inleidende dagvaarding van het ambt van gerechtsdeurwaarder Edmond Luyten te Antwerpen, dd. 6 augustus 1970 ;

Gezien het proces-verbaal van niet-verzoening van de werkrechtsceraad te Antwerpen dd. 25 juni 1970 ;

Gezien het Bevel van de heer Voorzitter der rechtbank vermeld op het « Proces-verbaal van de terechtzitting » waarbij de zaak verzonden werd van de tweede kamer naar de twaalfde kamer dezer rechtbank overeenkomstig artikel 726 van het gerechtelijk wetboek ;

Gelet op de artikelen 2, 30, 34, 35, 36, 37 en 41 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, gewijzigd bij de wet van 10 oktober 1967 houdende het gerechtelijk wetboek ;

Gehoord de partijen in hunne middelen en conclusies ter zitting van 12 februari 1971 ;

Aangezien de oorspronkelijke gedaagde P.V.B.A. Antwerpse Melkcentrale Schellekens wegens akte van 12 december 1969 werd omgevormd in de N.V. Antwerpse Melkcentrale die alle activiteiten en verplichtingen overnam en verklaart vrijwillig te verschijnen ;

Aangezien eiser zijn vordering thans stelt ten opzichte van de Antwerpse Melkcentrale ;

Eis :

Eiser was werkmán in dienst van verweerster van 4 december 1950 tot 23 april 1970 ; hij houdt voor dat verweerster op 23 april 1970 eenzijdig een einde stelde aan de overeenkomst en bijgevolg een vergoeding verschuldigd is gelijk aan acht weken loon of 24.192 frank. Tevens vordert hij aflevering van sociale documenten of schadevergoeding van 2.000 frank per ontbrekend document.

Verweer :

Verweerster werpt op dat zekere werkzaamheden werden verplaatst van Borgerhout naar Schoten en dat eiser zich akkoord verklaarde op 23 april 1970 te komen werken te Schoten. De sociale documenten zouden zijn afgeleverd ;

1. Opzegvergoeding :

Uit de behandeling der zaak is gebleken dat verweerster inderdaad op 23 april 1970 een einde had gemaakt aan de tewerkstelling van eiser en dat van dan af eiser samen met andere werknemers zou tewerkgesteld worden door een andere firma (INZA).

Wanneer verweerster aan haar activiteit en aan de tewerkstelling van eiser voor haar rekening een einde wilde maken, moest zij eiser hiervan in kennis stellen op de wijze en met de vooropzeg, bepaald in de wet op het arbeidskontrakt.

In casu wordt niet bewezen dat verweerster eiser aldus tijdig in kennis zou hebben gesteld van haar voornemen bepaalde activiteiten stop te zetten en haar werknemer als het ware over te dragen aan een ander bedrijf. Het feit dat eiser op 23 april 1970 bij een andere firma Inza zou gewerkt hebben, bewijst niet zijn instemming met de beëindiging van zijn kontrakt met de Antwerpse Melkcentrale. Het ter zitting mondeling aangeboden getuigenbewijs van dit feit is dus niet ter zake dienend.

Wegens deze beëindiging van het kontrakt zonder de vereiste vooropzeg is verweerster dus aan eiser de wettelijke opzegvergoeding verschuldigd. Het gevorderde bedrag als zodanig wordt niet betwist.

2. Sociale documenten :

Eiser vraagt om aflevering van dienstcertificaat, bewijs van werkloosheid C 4 en individuele rekening 1970. Ver-

weerster beweert dat deze documenten werden afgeleverd doch brengt hiervan geen bewijs. Eventueel dient een duplicaat te worden afgeleverd ;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Gehoord de heer J. Wille, eerste substituut - arbeids-auditeur in zijn eensluidend advies mondeling uitgebracht in de Nederlandse taal ter openbare terechtzitting van twaalf februari 1900 eenenzeventig, doch enkel wat betreft de aflevering van sociale documenten (punt 2 in de hiervoren aangehaalde uiteenzetting).

Rechtdoende bij tegenspraak,

Na erover beraadslaagd te hebben,

Alle andere en strijdige besluiten verwerpende,

Verklaart de eis ontvankelijk en gegrond ;

Stelt vast dat de P.V.B.A. Antwerpse Melkcentrale Schelkens heeft opgehouden te bestaan ;

Geeft akte aan de N.V. Antwerpse Melkcentrale van haar vrijwillige verschijning in de vordering ingesteld bij dagvaarding van 6 augustus 1970 ;

Dienvolgens veroordeelt verweerster N.V. Antwerpse Melkcentrale om aan eiser te betalen de som van 24.192 frank met de verwijntresten van 23 april 1970 af en de gerechtelijke intresten ;

Veroordeelt verweerster de N.V. Antwerpse Melkcentrale om aan eiser af te leveren binnen de veertien dagen na de betekening van het vonnis : een dienstcertificaat, het bewijs van werkloosheid C 4 en de individuele rekening 1970, of eventueel een duplicaat van deze documenten en bij gebreke daaraan te voldoen, veroordeelt verweerster van nu af om in dat geval aan eiser te betalen een vervangende schadevergoeding van 1.000 frank per ontbrekend document, te vermeerderen met de gerechtelijke intresten ;

Verwijst verweerster bovendien in de kosten van het geding tot op heden begroot op, aan de zijde van de eisende partij, 1.080 frank, rechtsplegingsvergoeding inbegrepen, en aan de zijde van verwerende partij op gene.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

7 december 1972.

Rechters : MM. Serck, Devos en Top.

Advocaten : Mrs. Hubené, Martens en Storme.

Notariaat. — Overeenkomst tot overdracht van notarieel ambt. — Nietigheid. — Openbare orde.

Een overeenkomst, die de overdracht van een notarieel ambt beoogt en de voorwaarden van deze overdracht bepaalt, is volstrekt nietig als strijdig met de openbare orde.

X. t./ Z.

Overwegende dat de eis volgens de laatste conclusies betaling beoogt van 5 x 200.000 fr. = 1.000.000 fr. met de gerechtelijke interesten en de kosten van het geding ;

Dat dit bedrag gevorderd wordt in uitvoering van een overeenkomst welke door de verweerder met wijlen zijn vader, ere-notaris Y werd aangegaan ;

Overwegende echter dat de verweerder opwerpt :

— dat de bewuste overeenkomst waarbij een in functie zijnde notaris ten behoeve van zijn vermoedelijke opvolger ontslag neemt ongeoorloofd is, daar zij er toch naar streeft aan de toepassing van de organieke wetten van het notariaat afbreuk te doen ;

— dat de bij die overeenkomst aangegane verbintenissen nietig zijn als strijdig met de openbare orde, daar de notariële functie buiten de handel zijnde niet het voorwerp kan uitmaken van een overdracht onder bezwarende titel ;

Overwegende daaromtrent, dat het ter zake vaststaat dat bij de bewuste overeenkomst « H, Notaris te A., verklaart zijn ontslag te geven als notaris ter standplaats A, ten voordele van zijn zoon Z,

« Dit onder volgende voorwaarden » ; dat onder de tien opgesomde voorwaarden o.m. de verplichting bestond voor de verweerder 'bij zijne indiensttreding als notaris aan ondergetekende, zijn vader en zijn moeder, een jaarlijkse som te betalen van twee honderd duizend frank, vrij van interest' ;

Overwegende dat die overeenkomst onbetwistbaar de overdracht beoogt van een notarieel ambt en het bepalen van de voorwaarden ervan door een in functie zijnde notaris en een kandidaat-opvolger ;

Dat overeenkomstig een eensgezinde rechtsleer en een eenparige rechtspraak dergelijke overeenkomst nietig is als strijdig met de openbare orde (Gent, 8 mei 1915, Pas., 1915-1916, II, 74 ; Rb. Antwerpen, 15 juni 1935, R.P. Not. p. 447 ; Rb. Brussel, 16 januari 1934, R.P. Not. 1935, p. 329 ; Schicks en Vanisterbeek, I, p. 34 ; R.P.D.B., Tw. Notaire, nrs. 193 - 193 bis - 194) ;

Dat ter zake geen sprake kan zijn van een schenking, die trouwens nietig zou zijn als zijnde niet bij notariële akte vastgesteld ;

Dat dergelijke overeenkomst ook totaal vreemd is aan de belofte vanwege de verweerder de natuurlijke verbintenis uit te voeren die de kinderen jegens hun ouders hebben om in hun onderhoud sensu lato te voorzien ;

Overwegende dat anderdeels aan de verweerder geen akte kan worden gegeven van zijn voorbehoud om bij tegeneis of bij een afzonderlijke eis hetgeen hij reeds aan zijn moeder heeft betaald terug te vorderen, vermits die tegeneis of eis ook de uitvoering van een in strijd met de openbare orde nietig zijnde overeenkomst tot voorwerp zou hebben ;

Op die gronden,

De Rechtbank,

Gelet op de artt. 2, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 ;
Alle andere conclusies van de hand wijzend ;

Verklaart de overeenkomst gesloten tussen wijlen Y destijds Notaris te A, met de verweerder, volstrekt nietig ;

Verklaart de eis niet ontvankelijk ;

Verklaart voor recht dat de verweerder geen akte kan worden gegeven van zijn voorbehoud om hetgeen hij reeds in uitvoering van de bovenvermelde nietige overeenkomst heeft betaald, terug te vorderen ;

Veroordeelt de eiseres in de gedingkosten.

NOOT. — Tegen dit vonnis werd hoger beroep ingesteld.

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

4de Kanton. — 14 februari 1973.

Vrederechter : M. Struyf.

Advocaten : Mrs. R. Rymenants en M. Franck.

Rechtsnatuur van de check. — Check ter betaling van speel- en drankschuld. — Ongeoorloofde oorzaak. — Vatbaar voor herroeping.

Een check is slechts een betaalmiddel, een « instrument »

« *tum* » dat geen eigenlijke betaling, wel een belofte en/of lastgeving van betaling inhoudt.

Om rechtsgeldig te zijn moet de belofte of lastgeving van betaling, die tot grondslag strekt van de check, op geoorloofde gronden rusten en is, bij gebreke aan dusdanige gronden, vatbaar voor herroeping.

Drank- en speelschulden doen geen burgerlijke of natuurlijke rechten ontstaan en worden geacht te steunen op een ongeoorloofde oorzaak.

Van Nerum t./ Van Bogaert.

Aangezien aanlegger verweerster heeft doen dagvaarden ten einde betaling te bekomen van een som van 4210 fr. vermeerderd met de verwijlinteressen vanaf 26 november 1971, de gerechtelijk rente en de kosten van het geding, daartoe stellend dat verweerster hem op die datum een check ten bedrage van 4210 fr. tot betaling van achterstallige schulden overhandigd heeft welke check hem nadien door haar toedoen ontvreemd werd;

Aangezien verweerster niet ontkent dat zij aanlegger een check van 4210 fr. overhandigd heeft voor een spelen drankschuld van haar minderjarige dochter; dat zij evenmin ontkent dat zij terug in bezit gekomen is van die check zonder de toestemming van aanlegger; dat zij evenwel voorhoudt dat aanlegger niet ontvankelijk is in zijn vordering omdat deze vordering haar grond vindt in een speel- en drankschuld;

Aangezien aanlegger daartegen doet gelden dat zijn vordering slechts steunt op de check zoals deze door verweerster ontvreemd werd en geenszins op een schuld waarvan hij het karakter van speel- en drankschuld met klem betwist;

Aangezien ten deze het vast recht is dat een check slechts een betaalmiddel is, een « instrumentum » dat geen eigenlijke betaling wel een belofte van betaling en/of lastgeving van betaling inhoudt welk mandaat gegeven wordt aan de getrokkenene om het bedrag van de check te betalen;

Aangezien het tevens vast recht is dat bij gemis aan andersluidende overeenkomst een check geen schuldvernieuwing doet ontstaan;

Aangezien het tenslotte vast recht is dat om rechtsgeldig

te zijn de belofte van betaling of lastgeving van betaling die tot grondslag strekken van de check op geoorloofde gronden moeten rusten en dat bij gebreke aan dusdanige geoorloofde gronden zij vatbaar voor herroeping zijn (Smeesters, Handelsrecht, bl. 174; *Novelles*, Dr. Comm., II, V°, Cheque nrs. 1, 3 en 59; *Bouteron - Jurisprudence Chèque*, nrs. 147 en 159, enz...);

Aangezien daaruit volgt dat aanlegger zijn vordering niet op de litigieuze check kan doen steunen wel op de overeenkomst die aanleiding tot de overhandiging van de check heeft gegeven;

Aangezien deze overeenkomst de schuld is die de minderjarige dochter van verweerster in de herberg van aanlegger gemaakt heeft en die verweerster als moeder van de minderjarige heeft willen betalen, waarvoor zij de meergemelde check aan aanlegger overhandigd heeft;

Aangezien de aanlegger niet ernstig kan betwisten dat de schuld van de minderjarige een drank- en speelschuld is; dat zulks genoegzaam blijkt uit een door verweerster overgelegde rekening opgemaakt door aanlegger en uit een strafbundel alsook uit het feit dat aanlegger in gebreke blijft de volgens hem werkelijke schuld oorzaak nader te specificeren;

Aangezien hij overigens in zijn conclusies (blz. 2) woorde-lijk toegeeft « dat hij geen vordering zou kunnen instellen hebben tot betaling van de oorspronkelijke schuld »;

Aangezien een drank- en speelschuld geen burgerlijke of natuurlijke rechten doet ontstaan en door de rechtsleer en rechtspraak geacht wordt te steunen op een ongeoorloofde oorzaak;

Aangezien daaruit volgt dat verweerster een beroep kan doen op de nietigheid van de litigieuze check als betalingsmiddel of belofte van betaling van een schuld met ongeoorloofde oorzaak (*Rechtb. Kooph. Oostende*, 7-2-1936, *R.W.* 1935-1936, kol. 1014);

Om deze redenen:

Wij, Vrederechter voornoemd, rechtdoende op tegenpraak;

Verklaren aanlegger niet ontvankelijk in zijn vordering;

Wijzen hem er van af en veroordelen hem in de kosten, begroot aan zijn zijde op 1420 fr. rechtsplegingsvergoeding inbegrepen en aan de zijde van verweerster op 550 fr. voor rechtsplegingsvergoeding.

EUROPEES RECHT

Permanente vertegenwoordiging van België bij de Europese Gemeenschappen

Juridische informatie nr. 38

In twee zaken die beide krachtens art. 177 van het E.E.G.-Verdrag aan het Hof van Justitie werden voorgelegd en die beide hoofdzakelijk betrekking hebben op de uitlegging van de artt. 85 en 86 van het Verdrag werd door het Hof in de laatste weken uitspraak gedaan. Het gaat om:

Zaak 1/71: N.V. Cadillon te Charolles tegen Firma Höss, Maschinenbau KG te Roding, en

Zaak 78/70: Deutsche Grammophon Gesellschaft GmbH te Hamburg tegen Metro-SB-Grossmärkte GmbH & Co KG.

We geven de samenvatting van deze arresten gevolgd van enkele beschouwingen.

* * *

Zaak 1/71: N.V. Cadillon te Charolles (Fr.) tegen Firma Höss, Maschinenbau KG te Roding (D.).

A. Inhoud van het geding.

Op 19 maart 1967 verleende firma Höss aan de N.V. Cadillon het recht tot alleenverkoop voor Frankrijk van haar producten (betontrechtters en betontransportbakken). Na moeilijkheden werd een nieuwe overeenkomst, gedagtekend 30 januari 1968, gesloten die het alleenverkooprecht verleende voor de duur van 4 jaar vanaf 1 januari 1968. De overeenkomst voorziet eveneens een stilzwijgende contractverlenging, de verplichting van een minimum-verkoop en bepalingen inzake de prijzen en de betaling.

Op 5 februari 1968 zond de firma Höss het ondertekende contract terug naar de N.V. Cadillon, doch op 23 februari zegde zij dit contract op. De N.V. Cadillon maakte een

geding aanhangig bij het Tribunal de Commerce te Lyon, en vorderde een schadevergoeding van 533.000 F.F. wegens eenzijdige verbreking van de gesloten alleenverkoopovereenkomsten. Overeenkomstig art. 177 (prejudicieel beroep) verzocht de Franse rechter aan het Hof van Justitie, in verband met de vraag naar de geldigheid van het contract, uitspraak te doen over de uitlegging van art. 85 van het E.E.G.-Verdrag en uitvoeringsverordeningen.

B. Arrest van 6 mei 1971.

Ofschoon het verzoek om uitlegging niet in de vorm van een nauwkeurig geformuleerde vraag is gedaan kan uit de bewoordingen van de beschikking worden afgeleid dat de rechtbank opheldering wenst nopens de vraag, of niet bij de Commissie aangemelde alleenverkoopovereenkomsten welke tussen de twee ondernemingen in verschillende Lid-Staten zijn aangegaan en transacties binnen de gemeenschappelijke markt betreffen, onder het verbod vallen van art. 85, lid 1, van het E.E.G.-Verdrag.

Het Hof verklaart dat een overeenkomst voor de toepassing van art. 85 allereerst de handel tussen de Lid-Staten ongunstig moet kunnen beïnvloeden. Aan deze voorwaarde is voldaan wanneer op grond van een geheel van objectieve omstandigheden, feitelijk of rechtens, met een voldoende mate van waarschijnlijkheid kan worden verwacht dat de overeenkomst, al dan niet rechtstreeks, daadwerkelijk of potentieel het ruilverkeer tussen Lid-Staten kan beïnvloeden in een voor de verwezenlijking van de doelstellingen van één enkele markt tussen staten schadelijke zin. Verder kan het verbod van art. 85, lid 1, slechts worden toegepast op voorwaarde dat de overeenkomst er toe strekt of ten gevolge heeft dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst.

Deze voorwaarden moeten worden gezien in het licht van de feitelijke omstandigheden van de overeenkomst.

Een alleenverkoopovereenkomst kan anderzijds aan het verbod van art. 85, lid 1 ontkomen omdat zij wegens de zwakke positie van de belangstellenden op de markt voor de betrokken producten in het gebied waarvoor het alleenverkooprecht geldt, aan de verwezenlijking van de doelstellingen van één enkele markt tussen staten geen schade kan toebrengen, ook niet wanneer daaraan absolute gebiedsbescherming is verbonden.

Zulks is a fortiori het geval, wanneer zodanige overeenkomst noch aan parallelle invoer voor derden in het concessiegebied, noch aan wederuitvoer van de betrokken producten door de concessionaris in de weg staat. Het behoort echter aan de nationale rechter na te gaan of deze voorwaarden in casu zijn vervuld.

Voor het geval de overeenkomst onder het verbod van art. 85, lid 1 mocht vallen moet eveneens worden onderzocht welke draagwijdte met betrekking tot niet aangemelde overeenkomsten van dit type kan toekomen aan verordening 67/67 van de Commissie, waarin een vrijstelling voor groepen alleenverkoopovereenkomsten is voorzien.

Blijkens de verwijzingsbeschikking heeft de aan art. 85 ontleende exceptie van nietigheid slechts betrekking op de overeenkomst van 30 januari 1968. Derhalve behoeft de verordening 67/67 slechts onderzocht te worden met het oog op na haar inwerkingtreding aangegane overeenkomsten. Welnu, uit art. 7, lid 2 van deze verordening blijkt dat op zulke overeenkomsten, wanneer zij onder het verbod van art. 85, lid 1 mochten vallen, de categorale vrijstelling kan worden toegepast, ook al zijn zij niet bij de Commissie aangemeld, mits zij voldoen aan de bijzondere vereisten in de artikelen 1 t/m. 3 van diezelfde verordening gesteld.

Uitspraak :

1. Een alleenverkoopovereenkomst, gesloten tussen partijen die een zwakke positie innemen op de markt voor de in de overeenkomst bedoelde producten, kan aan het verbod van art. 85, lid 1, ontkomen, vooral wanneer daaraan geen absolute gebiedsbescherming verbonden is ;

2. Een na de inwerkingtreding van verordening 67/67 gesloten alleenverkoopovereenkomst die onder het verbod van art. 85, lid 1, valt, kan, zelfs bij gebreke van aanmelding aan de Commissie, in aanmerking komen voor de in art. 1 dier verordening voorziene categorale vrijstelling, wanneer zij voldoet aan de in de artikelen 1 t/m. 3 dier verordening gestelde vereisten.

C. Beschouwingen.

1. Met betrekking tot de toepassing van art. 85 worden in dit arrest geen nieuwe bijzonderheden verstrekt. Het geeft in verband met de alleenverkoopovereenkomsten een algemene omschrijving van de voorwaarden waarin deze overeenkomsten onder het verbod van art. 85, lid 1, vallen en eventueel aan dit verbod kunnen ontkomen. Het arrest is derhalve een bevestiging van vroegere uitspraken o.m. in de zaken 56/65 : Société Technique Minière tegen Maschinenbau Ulm ; 23/67 : S.A. Brasserie Haecht tegen Wilkin en Janssen en 5/69 : Fr. Völk tegen Ets. J. Vervaecke (zie Juridische Informatie nr. 15 van 8 september 1969).

2. Voor het eerst staat het Hof echter voor de toepassing van de Commissieverordening 67/67. Deze verordening trad in werking op 1 mei 1967 en was derhalve van toepassing op de op 30 januari 1968 afgesloten overeenkomst. Het Hof maakte een logische toepassing van deze Verordening die voor bepaalde groepen van alleenverkoopovereenkomsten onder bepaalde voorwaarden een vrijstelling die men automatisch mag noemen, heeft voorzien.

* * *

Zaak 78/70 : Deutsche Grammophon Gesellschaft GmbH te Hamburg tegen Metro-SB-Grossmärkte GmbH & Co KG vertegenwoordigd door « Metro-SB-Grossmärkte GmbH » te Hamburg.

A. Inhoud van het geding.

De « Deutsche Grammophon Gesellschaft » die in hoofdzaak grammofoonplaten vervaardigt, verkoopt haar producten in Duitsland rechtstreeks via detaillisten en via twee grossiers. De platen worden alleen geleverd tegen de prijs van 12.33 DM (plus B.T.W.) aan verkopers die zich schriftelijk hebben verbonden een opgelegde consumentenprijs (19 DM) te eerbiedigen. In de andere landen van de E.E.G. en van de E.V.A. verbreidt D.G. haar platen door middel van licentieovereenkomsten met haar eigen dochtermaatschappijen of met die van de N.V. Philips Phonografische Industrie te Baarn.

De licentiehouder bekomt het uitsluitend recht de platen van de D.G. op de in de handel gebruikelijke wijze in het contractsgebied te exploiteren. D.G. sloot zulk contract met haar dochtermaatschappij Polydor S.A. te Parijs.

Toen Metro-SB-Grossmärkte GmbH & Co K.G. te Hamburg Polydor-platen van de D.G. had ontvangen zonder een prijsvereenkomst te hebben aangegaan zette zij deze platen af aan verlaagde prijzen. Niettegenstaande het aandrigen van D.G. bleef Metro weigeren de vastgestelde prijs te eerbiedigen zodat D.G. de handelsbetrekkingen verbrak. Metro liet zich echter Polydor-platen leveren door « Rosner & Co » te Hamburg en verkocht ze aan verlaagde prijzen.

Deze platen in Duitsland geperst waren aan Polydor te Parijs geleverd. Deze had ze verkocht aan een onderneming in een derde land die ze gedeeltelijk had doorgeleverd aan Rosner.

D.G. achtte het verkopen van haar platen door Metro in strijd met § 85 van het Urheberrechtsgesetz (wet op de auteursrechten) en derhalve met haar uitsluitend recht tot verbreiding in Duitsland. Ook § 7, al. 2 van deze wet werd ingeroepen omdat de waren in het buitenland en niet op het nationaal grondgebied waren verbreid.

Op 20 maart 1970 gaf het Landgericht te Hamburg een beschikking in kortgeding, waarbij het aan Metro verboden werd onder bepaalde catalogusnummers vermelde grammofoonplaten van D.G. onder de naam Polydor te verkopen of anderszins te verbreiden.

Het verzet van Metro tegen deze beschikking werd op 22 mei 1970 afgewezen. Daarop ging Metro in beroep bij het « Hanseatische Oberlandesgericht » dat krachtens art. 177 van het E.E.G.-Verdrag (prejudicieel beroep) aan het Hof van Justitie twee vragen om uitlegging van de artt. 5, al. 2, 85, lid 1 en 86 van het Verdrag heeft gesteld.

B. Arrest van 8 juni 1971.

De eerste vraag.

Is een uitlegging van de §§ 97 en 85 van het Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte van 9 september 1965, in die zin dat een Duitse fabrikant van dragers voor het weergeven van geluid (Tonträger) krachtens haar recht tot verbreiding het verhandelen van bedoelde dragers in de Bondsrepubliek Duitsland welke zij zelf aan haar juridisch zelfstandige doch economisch volledig afhankelijke dochtermaatschappij in Frankrijk heeft geleverd kan verbieden, in strijd met art. 5 of art. 85, lid 1, van het E.E.G.-Verdrag?

Het Hof stelt vooreerst vast dat het luidens art. 177 alleen bevoegd is bij wege van prejudiciële beslissing uitspraak te doen over de uitlegging van het Verdrag en van de door de instellingen van de Gemeenschap verrichte handelingen c.q. over de geldigheid dier handelingen, doch krachtens dit artikel geen uitspraak vermag te doen over de uitlegging van een nationaal rechtsvoorschrift. Het Hof kan echter, rekening houdend met de gegevens die door de nationale rechter worden verstrekt, uit de bewoordingen van diens verzoek de elementen afleiden welke de uitlegging van het Verdrag betreffen.

Derhalve gaat het er om te weten of het uitsluitend recht de beschermde voortbrengselen te verbreiden zoals dat in een nationale wettelijke regeling aan de fabrikant van dragers wordt toegekend, het verhandelen op het nationaal grondgebied kan beletten, zonder aan de communautaire regel afbreuk te doen, van door die fabrikant, of met zijn toestemming, op het grondgebied van een andere Lid-Staat op regelmatige wijze verbreide produkten. De inhoud en strekking van de toepasselijke communautaire regel moet met name worden afgeleid uit art. 5, al. 2, of uit art. 85, lid 1.

Het Hof stelt vast dat luidens art. 5, al. 2 van het Verdrag « de Lid-Staten (zich) onthouden... van alle maatregelen welke de verwezenlijking van de doelstellingen van dit Verdrag in gevaar kunnen brengen ». In deze bepaling wordt een algemene verplichting van de Lid-Staten omschreven, welke concrete inhoud van geval tot geval afhangt van de bepalingen van het Verdrag of van de regelen welke uit het algemeen stelsel van het Verdrag kunnen worden afgeleid.

Art. 85, lid 1 bepaalt: « Onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt en verboden zijn alle overeenkomsten tussen ondernemingen, alle besluiten van ondernemersverenigingen en alle onderling afgestemde feitelijke ge-

dringen welke de handel tussen Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden en ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst ». De uitoefening van het in de vraag bedoeld uitsluitend recht kan onder het in deze bepaling omschreven verbod vallen telkens wanneer zij doel, middel of gevolg blijkt te zijn van een ondernemersafpraak welke door middel van een verbod op de invoer uit andere Lid-Staten van in die Lid-Staten op regelmatige wijze verbreide produkten, tot isolering van de markt zou leiden.

Ingeval nochtans deze uitoefening geen overeenkomst of afgestemde gedraging als in genoemde bepaling bedoeld mócht inhouden, zou de beantwoording van de gestelde vraag aanleiding geven na te gaan, of de uitoefening van bedoeld eigendomsrecht verenigbaar is met andere bepalingen van het Verdrag, inzonderheid betreffende het vrije verkeer van goederen.

In dit opzicht moet acht worden geslagen op de beginselen welke, ter verwezenlijking van één enkele markt van de Lid-Staten, enerzijds zijn omschreven in het aan de grondslagen van de Gemeenschap gewijde tweede deel van het Verdrag, te weten in de titel betreffende het vrije verkeer van goederen, en anderzijds in art. 3f van het Verdrag, waarin de invoering wordt voorzien van een regime waardoor wordt gewaarborgd dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt niet wordt vervalst.

Het Verdrag geeft trouwens, waar het in art. 36 bepaalde verboden of beperkingen van het handelsverkeer tussen de Lid-Staten toelaat, in zoverre de nodige precisering dat zulke afwijkingen « geen middel tot willekeurige discriminatie noch een verkapte beperking van de handel tussen de Lid-Staten (mogen) vormen. »

Derhalve moet in het licht van deze regelen, met name van de artt. 36, 85 en 86, worden beoordeeld in hoeverre de uitoefening van een aan het auteursrecht verwant nationaal industrieel eigendomsrecht de verhandeling vanuit een andere Lid-Staat herkomstige voortbrengselen kan verhinderen.

Welnu met betrekking tot de in art. 36 geoorloofd verklaarde verboden of beperkingen van het vrije goederenverkeer wordt o.m. verwezen naar de industriële en commerciële eigendom. Wanneer men aanneemt dat deze bepalingen een aan het auteursrecht verwant recht kunnen betreffen, blijkt uit dit artikel nochtans dat het Verdrag weliswaar aan het bestaan der in de wettelijke regeling van een Lid-Staat op het stuk van de industriële en commerciële eigendom erkende rechten geen afbreuk doet, doch dat de uitoefening dier rechten onder de verboden van het Verdrag kan vallen. Art. 36 staat weliswaar verboden of beperkingen van het vrije goederenverkeer toe die uit hoofde van bescherming van de industriële of commerciële eigendom gerechtvaardigd zijn, doch gedooft slechts inbreuken op bedoelde vrijheid voor zover die hun rechtvaardiging vinden in het waarborgen van de rechten welke het specifieke voorwerp van deze eigendom vormen.

Wanneer een aan het auteursrecht verwant recht wordt ingeroepen teneinde het verhandelen in een Lid-Staat te verbieden van voortbrengselen welke door, of met toestemming van de rechthebbende op het grondgebied van een andere Lid-Staat zijn verbreid en wel zulks alleen omdat deze verbreiding niet op het nationaal grondgebied heeft plaatsgevonden, stuit zodanig verbod, dat een bekrachtiging van het isolement der nationale markten inhoudt, af op het wezenlijk doel van het Verdrag, namelijk de versmelting der nationale markten tot één enkele markt. Dit doel kan niet worden bereikt wanneer de onderdanen der Lid-Staten aan de onderscheiden rechtsstelsels dier Staten de mogelijkheid ontnemen de markt op te delen en te komen tot willekeurige discriminatie of verkapte beperking van de handel tussen Lid-Staten.

Antwoord.

Het is in strijd met de regelen inzake het vrije verkeer van goederen binnen de gemeenschappelijke markt, wanneer een fabrikant van dragers voor het weergeven van geluid zijn op de wettelijke regelingen van een Lid-Staat berustend uitsluitend recht tot verbreiding van de beschermde voortbrengselen uitoefent om de verhandeling in die staat van door hemzelf of met zijn toestemming in een andere Lid-Staat afgezette produkten te verbieden, alleen omdat bedoelde verbreiding niet op het grondgebied van eerstgenoemde Lid-Staat heeft plaatsgevonden.

De tweede vraag.

Kan de uitoefening van het recht tot verbreiding door de fabrikant van voormelde dragers als misbruik van recht worden beschouwd, wanneer de vaste minimumprijs dier dragers hoger is dan de prijs van het uit een andere Lid-Staat wederom ingevoerde oorspronkelijk produkt en tegelijkertijd de betrokken uitvoerende kunstenaars door exclusiviteitsbedingen aan de fabrikant der dragers zijn gebonden (artikel 86 E.E.G.-Verdrag) ?

Met de woorden « misbruik van zijn recht » wordt bedoeld op misbruik van een machtspositie in de zin van art. 86.

Het Hof verklaart dat in art. 86 wordt verboden « dat één of meer ondernemingen misbruik maken van een machtspositie op de gemeenschappelijke markt of op een wezenlijk deel ervan, voor zover de handel daardoor ongunstig kan worden beïnvloed ».

Uit deze bepaling blijkt dat het aldaar verboden feit de aanwezigheid veronderstelt van een machtspositie op de gemeenschappelijke markt of op een wezenlijk deel ervan. Een fabrikant van dragers, houder van een aan het auteursrecht verwant recht, neemt niet reeds uit hoofde van het feit dat hij zijn uitsluitend recht tot verbreiding van de beschermde voortbrengselen uitoefent, een machtspositie in, in de zin van art. 86. Waar in dit artikel wordt verlangd dat de aldaar bedoelde machtspositie zich tot een « wezenlijk deel » van de gemeenschappelijke markt uitstrekt dient de fabrikant bovendien, alleen of tezamen met andere tot dezelfde groep behorende ondernemingen, over de mogelijkheid te beschikken de daadwerkelijke mededinging op een belangrijk deel van de betrokken markt te belemmeren. Hierbij moet in het bijzonder worden gelet op de mogelijke aanwezigheid van fabrikanten die soortgelijke produkten verkopen, en op de machtspositie van deze fabrikanten. In geval de uitvoerende kunstenaars door exclusiviteitsbedingen aan de fabrikant gebonden zijn dient o.m. gelet te worden op de voorkeur welke zij op de markt genieten, op de duur en draagwijdte der aangegane verbintenissen en op de mogelijkheden waarover andere fabrikanten van dragers beschikken om gelijkaardige vertolkingen te realiseren.

Van de overheersende machtspositie, wil zij onder art. 86 vallen, moet bovendien misbruik worden gemaakt. Zodanig misbruik blijkt weliswaar niet zonder meer uit het verschil tussen de voorgeschreven prijs en de prijs van het uit een andere Lid-Staat wederom ingevoerde produkt, doch dit verschil kan wel, uit hoofde van zijn grootte en bij afwezigheid van objectieve rechtvaardiging, een beslissende aanwijzing voor zodanig misbruik opleveren.

Antwoord.

a) Een fabrikant van dragers, houder van een uitsluitend recht op verbreiding ingevolge een nationale wettelijke regeling, neemt niet een machtspositie in de zin van artikel 86 van het Verdrag in alleen omdat hij bedoeld recht uitoefent. Anders is het wanneer hij, gezien de omstandigheden van het geval, een daadwerkelijke mede-

dinging op een belangrijk deel van de betrokken markt kan belemmeren.

b) Misbruik van een machtspositie blijkt niet noodzakelijkerwijze uit het verschil tussen de vastgestelde prijs en de prijs van het uit een andere Lid-Staat wederom ingevoerde produkt, doch kan wel — uit hoofde van de grootte van dit verschil en bij afwezigheid van objectieve rechtvaardiging — een beslissende aanwijzing voor zodanig misbruik opleveren.

C. Beschouwingen.

1. De eerste vraag om uitlegging, zoals die door de Duitse rechter was geformuleerd, kon van aard zijn als onontvankelijk te worden afgewezen. Zoals zij was gesteld betrof zij immers een uitspraak die de uitlegging van een nationaal wetsvoorschrift en de rechtsgeldigheid ervan ten opzichte van bepaalde artikelen van het E.E.G.-Verdrag inhield.

De soepelheid in acht nemend welke tot hertoe steeds aan de dag werd gelegd bij de beoordeling van de ontvankelijkheid van gebrekkig gestelde vragen heeft het Hof, steunend op de elementen van de verwijzingsbeschikking, eens te meer zelf de vraag om uitlegging geformuleerd zoals die had moeten worden gesteld.

2. De eigenlijke moeilijkheid die zich in deze zaak stelde was te weten of het stelsel van de gebonden prijzen rekening houdend met de uitoefening van bepaalde auteursrechten zoals wettelijk in Duitsland ingevoerd al of niet strijdig is met de Verdragsregels. Juister gesteld luidt de vraag: Kan een fabrikant die steunend op de nationale wet inzake auteursrechten een uitsluitend recht van verbreiding van zijn artikelen inroept, zich er tegen verzetten dat zijn artikelen die hij in het buitenland aan dochtermatenschappen heeft afgeleverd terug worden ingevoerd en verspreid aan lagere prijzen dan deze die hij door middel van exclusiviteitscontracten aan de eigen detailanten oplegt? De twee vragen gesteld door de Duitse rechter hebben respectievelijk de toepassing van de artikelen 85 en 86 op het oog. Het Hof heeft er eveneens de artikelen betrekking hebbend op het vrije verkeer van goederen en bijzonderlijk art. 36 bij betrokken.

3. Wat artikel 85, lid 1 betreft, neemt het Hof aan dat de uitoefening van het exclusief recht van de fabrikant strijdig kan zijn met het in genoemd artikel voorgeschreven verbod. Het Hof beklemtoint echter dat de uitoefening van dit recht doel, middel of gevolg moet zijn van een ondernemersafpraak en deze laatste moet tot de isolering van de markt leiden.

Het Hof gaat de feitelijke gegevens van het dossier niet na om uit te maken of in dit geval een ondernemersafpraak voorhanden is. Het Hof heeft daar trouwens ex art. 177 niet de bevoegdheid toe.

Men kan hierbij tevens opmerken dat om de vraag te beantwoorden zoals die door het Hof wordt geformuleerd het ook overbodig lijkt de contractuele verhouding tussen D.G. en haar dochtermatenschap na te gaan. De uitoefening van het exclusief recht vloeit voort uit de nationale wetgeving. Het is dan ook wel bepaald deze omstandigheid die zou moeten worden onderzocht. Zoals reeds aangehaald heeft het Hof echter geen bevoegdheid om een nationaal wetsvoorschrift te interpreteren.

De uitspraak aldus overlatend aan de nationale rechter neemt het Hof de mogelijkheid aan dat de toepassingsvoorwaarden van art. 85, lid 1 waarop het heeft gewezen niet aanwezig zijn en de uitoefening van het exclusief recht dus als zodanig niet onder het verbod van art. 85, lid 1, valt.

Het Hof ziet zich echter geroepen andere Verdragsbepalingen aan te halen waarmee de uitoefening van

dit exclusief recht wel in strijd kan zijn en dan vooral de bepalingen betreffende het vrije goederenverkeer.

Vermits dit exclusief recht voortvloeit uit de uitoefening van een nationaal industrieel eigendomsrecht verwant aan het auteursrecht, komt daarbij de toepassing van art. 36 naar voren. Dit artikel laat immers sommige beperkingen toe aan het vrij goederenverkeer o.m. «uit hoofde van bescherming van de industriële en commerciële eigendom», op voorwaarde dat zij, «geen middel tot willekeurige discriminatie noch een verkapte beperking van de handel tussen de Lid-Staten vormen».

Het probleem heeft derhalve een gelijkenis met dit welke het Hof te behandelen kreeg in de zaken 24/67: Parke Davis and C^o tegen Probel en anderen en 40/70: Sirena S.R.L. tegen Eda S.R.L. en anderen, waarin rekening houdend met art. 36, de verenigbaarheid werd onderzocht van de uitoefening van het door een nationale wetgeving verleend recht, respectievelijk het octrooirecht en het merkenrecht, met de bepalingen van de artt. 85 en 86 van het Verdrag (zie de beschouwingen bij laatstgenoemd arrest in Juridische Informatie nr. 36, van 6 juli 1971).

Het Hof bevestigt het vroeger ingenomen standpunt: het Verdrag en dan bepaaldelijk art. 85 en 86 doet geen afbreuk aan het bestaan van de rechten verleend door een nationale wetgeving op het stuk van de industriële en commerciële eigendom, doch de uitoefening van deze rechten kan onder de bedoelde verbodsbepalingen van het Verdrag vallen.

In onderhavig arrest wordt daaraan toegevoegd dat de inbreuken op het vrije goederenverkeer krachtens art. 36 slechts worden gedoogd «voor zover die hun rechtvaardiging vinden in het waarborgen van de rechten welke het specifieke voorwerp van deze eigendom vormen». Het recht dat de D.G. echter inroept om de invoer in Duitsland te beletten van eigen artikelen door hem zelf of met zijn toestemming in het buitenland verbreid en «zulks alleen omdat deze verbreiding niet op het nationaal grondgebied heeft plaats gevonden» houdt veeleer de afsluiting in van de nationale markten en is in strijd met een fundamentele doelstelling van het Verdrag: het vrije goederenverkeer binnen de gemeenschappelijke markt.

De motivering en het antwoord op de eerste vraag laat ons toe te besluiten: de uitoefening van het exclusief recht dat de Duitse wetgeving op het gebied van de auteursrechten verleent inzake de verbreiding van de eigen produkten kan strijdig zijn met de verbodsbepaling van art. 85, lid 1, indien de uitoefening van dit recht doel, middel of gevolg zou zijn van een ondernemersafpraak. De uitoefening van dit recht dat de fabrikant in staat stelt de invoer te beletten van door hem of met zijn toestemming in een andere Lid-Staat afgeleverde produkten, alleen omdat de bedoelde verbreiding niet op het eigen grondgebied plaatsvond, is echter wel strijdig met de regelen inzake het vrije goederenverkeer binnen de gemeenschappelijke markt.

4. Het arrest laat geen twijfel bestaan; de uitoefening van het uitsluitend recht dat D.G. inroept is strijdig met het E.E.G.-Verdrag. Nochtans blijft er een open vraag bestaan die eventueel door de Duitse rechter dient beantwoord met betrekking tot het al of niet aanwezig zijn van een ondernemersafpraak of van een onderling afgestemde gedraging.

De D.G. steunt haar recht alleen op de nationale wetgeving inzake auteursrechten en laat hierbij alle afspraken in het bijzonder de licentieovereenkomsten buiten beschouwing. In zijn beschikking verbodt het Landgericht te Hamburg dat bevoegd was de betrokken nationale wetgeving te interpreteren en toe te passen, aan Metro de produkten van D.G. weder in te voeren en te verbrei-

den. Men zou dus aannemen dat alleen het nationaal rechtsvoorschrift ingevoerd ter bescherming van bepaalde auteursrechten, tot de isolering van de markt heeft geleid.

Bovendien heeft D.G. aangevoerd dat de licentie-overeenkomst met haar juridisch zelfstandige doch economisch afhankelijke dochtermaatschappij eerder moet gezien worden als een taakverdeling binnen eenzelfde concern en dat elke verhouding van mededinging afwezig is zodat deze ook niet kan worden beperkt.

Wellicht zijn de feitelijke toestand van de verhouding tussen de twee partijen en de bepalingen van de licentie-overeenkomst die uiteraard weliswaar niet op een mededingingspositie wijst niet voldoende nagegaan om te kunnen vaststellen dat hier geen elementen van mededinging aanwezig zijn.

5. De tweede vraag gesteld door de Duitse rechter beoogt te weten of de uitoefening van het exclusief recht van D.G. in strijd is met art. 86 van het E.E.G.-Verdrag.

Zoals eveneens reeds werd voorgehouden in de twee hogergenoemde arresten wijst het Hof ook nu op de noodzaak van het bestaan van de verschillende elementen opdat het verbod van art. 86 zou kunnen gelden, nl. het bestaan van een machtspositie op de Gemeenschappelijke Markt of een wezenlijk deel ervan, het misbruiken van deze machtspositie en de mogelijkheid dat de handel daardoor ongunstig beïnvloed wordt.

Wat het Hof reeds aannam voor een octrooi of een merk wordt nu ook herhaald ten opzichte van de houder van een auteursrecht. Het uitoefenen van het exclusief recht tot verbreiding van de beschermde produkten is op zich zelf niet voldoende om de houder van het recht een machtspositie toe te schrijven. De houder moet bovendien in de mogelijkheid verkeren «de daadwerkelijke mededinging op een belangrijk deel van de markt te belemmeren». Het arrest noemt enkele belangrijke elementen op waarop in dit verband door de Duitse rechter acht zal moeten worden geslagen. Ten slotte moet van de machtspositie misbruik worden gemaakt. Zoals in dit verband reeds werd gezegd met betrekking tot octrooiën en merken is ook in dit geval de prijs van het beschermd produkt een belangrijk element van beoordeling. Het Hof neemt aan dat een verschil tussen de voorgeschreven binnenlandse prijs en deze van het wederom ingevoerde produkt nog geen misbruik uitmaakt. Doch de grootte van dit verschil zonder dat hiervoor een objectieve rechtvaardiging voorhanden is kan een beslissende aanwijzing zijn van dit misbruik. Het Hof blijft hiermede geheel in de lijn van zijn vroegere uitspraken.

BOEKBESPREKING

Fig. 1. Strubbe, Philips Wielant. Practijcke Civile. (Fontes iuris Batavi rariores, nr. 3). — Uitgeverij Graphic, Amsterdam, 1968.

De plaats ingenomen door Philips Wielant in de rechtsgeschiedenis der Nederlanden en zijn «Practijcke Civile» in het oud-Nederlandse procesrecht is van uitzonderlijk belang. Philips Wielant is de overgangsfiguur, die de complexe periode van het Parlement van Mechelen (1473-1477), over de rondreizende Grote Raad van Maria van Bourgondië en Maximiliaan (1477-1504) heen naar de op nieuw sedentaire Grote Raad van Mechelen (1504) als raadsheer overbrugt. Hij is ook een onzer grootste juridische auteurs uit de rechtsgeschiedenis der Nederlanden.

Zijn «Practijcke Civile», een tot nu toe beroemd gebleven rechtswerk, tot 1558 in handschrift gebleven, werd in 1573 te Antwerpen bij de drukker Hendrik van der Loe, met de hulp van de advocaat bij de Grote Raad, Antoon

van 't Sestich, uitgegeven. Het is deze uitgave, die Prof. Eg. I. Strubbe, in fac-similé-uitgave, een paar jaar vóór zijn dood uitgaf. Sommigen zullen zich misschien afvragen waarom. Welnu, de moderne jurist kan in de rechtstaal de duurzame invloed, die de « Practijcke Civile » op het Nederlandse procesrecht heeft uitgeoefend, nog duidelijk merken. De bastaardtermen van Latijnse en Franse herkomst, die zo talrijk in onze procedure voorkomen, gaan inderdaad voor het merendeel op Wielant terug. Zo blijft de « Practijcke Civile » een duurzame invloed uitoefenen.

L. Th. Maes.

Neve (P.L.), Het Rijkskamergerecht en de Nederlanden. Competentie, territoire, archieven. Serie : Maaslandse Monografieën, nr. 14. — Van Gorcum, Assen, 1972.

Onder de hogere rechtscolleges van West-Europa tijdens het Ancien-Régime bekleedde het Reichskammergericht, naast het Parlement de Paris en het Parlement/Grote Raad van Mechelen een hoogst belangrijke plaats.

Er bestaat een filiatie tussen enerzijds het Parlement de Paris, dat in 1454, onmiddellijk na het einde van de Honderdjarige Oorlog, door de Franse koning Karel VII in het edikt van Montils-lez-Tours belangrijk hervormd werd, het Parlement van Mechelen, aan de andere kant, dat soor het Edikt van Thionville door de Frans-Bourgondische hertog Karel de Stoute, negentien jaar later werd opgericht, en het Reichskammergericht eindelijk, dat door de Bourgondisch-Habsburgse keizer Maximiliaan, schoonzoon van Karel de Stoute, door het Edikt van Worms in 1495, twee en twintig jaar later, werd gecreëerd.

Aan het dualisme binnen het Heilig Roomse Rijk tussen Keizer en standen beantwoordde het bestaan van twee hogere rechtscolleges, namelijk de Reichshofrat als keizerlijk rechtscollege en het Reichskammergericht, wiens oprichting in 1495 werd afgedwongen.

De geschiedenis van het Reichskammergericht is, zoals de geschiedenis van het Heilig Roomse Rijk zelf, zeer gecompliceerd. Tot nog toe was er nog geen stelselmatig onderzoek geschied naar de rechtsbevoegdheid in eerste aanleg en in hoger beroep van het Reichskammergericht in de Nederlanden. In het kader van het huidige onderzoek naar de jurisprudentie van de hoogste rechtscolleges in West-Europa had de auteur, Dr. P.L. Nève het gelukkig idee een stelselmatige studie aan de betrekkingen tussen Reichskammergericht en de Nederlanden te wijden.

Hieruit blijkt dat Utrecht, Herstal en het graafschap Dalhem, en Luxemburg en Namen (sporadisch) tot 1548 onder het Reichskammergericht ressorteerden. En na het Verdrag van Augsburg werden alleen Herstal en de St.-Servaas buiten de toen gestichte nieuwe Boergondische kreits gehouden.

Na 1548 bleven alleen het prinsbisdom Luik met het graafschap Loon, het kerkelijk vorstendom Stavelot-Malmédy, en zij het niet voor lange tijd, het hertogdom Kamerijk, en het hertogdom Bouillon. Daarenboven ressorteerden onder het Reichskammergericht al wat in en bij de Nederlanden gerekend kon worden tot de keurvorstendommen Trier en Keulen en de hertogdommen Kleef en Gulik.

De auteur geeft aldus een gedetailleerd overzicht per gewest of heerlijkheid — verdeeld in 52 paragrafen — van de bevindingen van zijn speurtochten in archieven en literatuur naar de activiteiten van het Reichskammergericht in de Nederlanden, vóór en na 1548. Deze bijzonderheden willen niet alleen het gegeven antwoord op de vraag naar de actieradius van het Verdrag van Augsburg aangeven. Zij geven tevens talloze inlichtingen omtrent de plaatselijke geschiedenis van vele plaatsen in Nederland en België.

Merkwaardig vinden wij de originele kaart, waarop de hoofdvaa- en appélressorten van de Akense en Luikse schepenenbanken zijn samengebracht en die heel wat vraagtekens oplossen nopens de wederzijdse bevoegdheidsgrens van het Reichskammergericht en de Grote Raad van Mechelen, vooral dan in Namen en Luxemburg, maar ook heel wat nieuwe vraagtekens doen rijzen.

Dit uiterst belangwekkend werk vult ongetwijfeld een leemte aan in de rechtsgeschiedenis der Nederlanden en het aanpalend Duitse gebied. Men zal dit werk niet kunnen voorbijgaan.

L. Th. Maes.

MEDEDELINGEN

Nationaal Verbond van de Magistraten van eerste aanleg.

Het Nationaal Verbond van de Magistraten van eerste aanleg, De Koninklijke Vrederechtersbond van België, hebben het genoegen U uit te nodigen om op zaterdag 31 maart 1973 in « Residence Palace » te Brussel deel te nemen aan een studiedag gewijd aan het

Emeritaat en Rustpensioen van de Magistraten.

Overlevingspensioen van de Weduwe en Wezen.

Dit colloquium beoogt alleen inlichtingen te verschaffen. Al de magistraten van het land zijn van harte welkom.

Agenda :

- 9.30 u. Gelegenheid tot begroeting.
- 9.45 u. Inleiding door de voorzitter N.V.M.
- 10.00 u. Emeritaat en rustpensioen van de magistraten.
- 12.30 u. Onderbreking voor de lunch.
- 14.30 u. Overlevingspensioen van de weduwe en wezen.

Lleiding van de besprekingen : Ere-Vrederechter J. Van den Broeck en rechter J. Cortois.

Simultaanvertaling verzekerd.

Plaats : « Residence Palace », Wetstraat 155, Brussel
Trein en Metro : « Schuman ».

Parking.

INGEZONDEN

Sociaal Statuut der Zelfstandigen

Rechtzettende nota nopens de dagvaardingskosten die ten laste van de verwerende partij moeten gelegd worden.

Nopens het vonnis van 3 februari 1971 geveld door de 8ste Kamer van de Arbeidsrechtbank van Antwerpen (R.W. 11/2/1973) menen wij het gepast een terechtzettende nota te moeten publiceren daar dit vonnis *voorbijgestreefd is door verandering van wetgeving*, en het dus een spijtige verwarring in de geesten zou kunnen schepenen.

De dagvaarding dagtekende van 28-12-1970. Op dat ogenblik was art. 704 G.W. in voege dat voorzag : « In de zaken (o.m.) art. 581 en 582, worden de vorderingen ingeleid bij verzoekschrift. »

De Interprofessionele Verzekeringskas menende dat een dagvaarding meer waarborgen bood, heeft voor deze wijze van vervolgen geopteerd.

De rechtbank heeft beslist dat « wanneer de vordering zonder bezwaar kan worden ingeleid bij verzoekschrift, blijven de kosten van dagvaarding ten laste van eiser. »

Gelet op de vigerende wetgeving was dit vonnis verantwoord; maar de aandacht dient gevestigd te worden op het feit dat de wetgeving sindsdien veranderd is. Het vonnis dagtekt van 3 februari 1971, slechts 3 maanden nadien, verscheen de wet van 12 mei 1971, tot wijziging van de wet van 10.10.1967 houdend het Gerechtelijk wetboek.

1) Art. 5 van de Wet van 12.5.1971 (B.S. 26.5.1971) i.w.t. 26.5.71 luidt als volgt:

« In art. 704, eerste lid van het G.W. worden de woorden 'artikelen 580, 2° 3°, 5° 6° en 7°, 581 en 582' vervangen door de woorden « artikelen 580, 2°, 3°, 5°, 6°, 7° en 8°, 581, 2° en 582' ».

2) Dit artikel wijzigt aldus art. 704 G.W. dat voorzag dat in de zaken genoemd o.m. onder artikel 581 § 1 (sociaal statuut der zelfstandigen) de « vorderingen werden ingeleid bij verzoekschrift. »

3) Vermits in het nieuw artikel 704 de woorden *artikel 581* vervangen zijn door *artikel 581-2°*, moet men er uit afleiden dat de wet een onderscheid maakt tussen: paragraaf 1 en paragraaf 2 van art. 581.

— in de eerste paragraaf (sociaal statuut der zelfstandigen) moet de eis ingeleid worden per dagvaarding;

— in de tweede paragraaf (rechten die voortvloeien uit dit statuut) moet de eis ingeleid worden per verzoekschrift.

Besluit:

Vermits de nieuwe wet niet meer toelaat bij verzoekschrift eisen in te leiden in betaling van bijdragen maar de dagvaarding oplegt moeten vanzelfsprekend, ingevolge de principes van het gemeen recht de dagvaardingskosten ten laste van de verwerende partij gelegd worden.

Trouwens in al de zaken die na de nieuwe wetgeving ingeleid zijn geweest heeft de 8ste Kamer van de Arbeidsrechtbank van Antwerpen steeds de dagvaardingskosten ten laste van de verwerende partij gelegd.

Paul Pollet.

TIJDSCHRIFTEN

De Advocaat, jaargang 1972 - nr. 2.

Charles Radelet, Editoriaal. — Achille De Gryse, Nationale Orde. — J. Van den Heuvel, Rechtsbijstand door de balie. — Samenstelling van de Algemene Raad van de Nationale Orde van Belgische Advocaten. — Jean Botson, Echos en opinies, omvang van de bevoegdheid van reglementering door artikel 494 van het Gerechtelijk Wetboek aan de Algemene Raad van de Nationale Orde van Advocaten. — Marcel Gailly, Gelijklopende balies. — Karel Van den Heuvel, Randvermeldingen bij een jubileum: georganiseerde balie te Mechelen 1872-1972. — J. Van den Heuvel, Internationaal.

Omnilegie, jaargang 1972 - december.

Rechtspraak.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen, jaargang 1972 - nr. 10.

Eerste deel: documenten, feiten en studies. — Tweede deel: Gemeenschapsactiviteiten in september en oktober 1972. — Derde deel: Mededelingen, bronnen en referenties. — Supplementen 1972.

De Gemeente, jaargang 1973 - nr. 2.

Van de redactie. — G. Blanquart, De gemeenten en de zorg voor het leefmilieu. — L. Wielockx, Gemeentelijk jeugdbeleid. — R. Van Hooland, Management als kern van bestuurskracht in de lokale sector. — De gemeenten en de groepsbouw van middelgrote woningen, volkswoningen en met volkswoningen gelijkgestelde woningen. — De opening van de gewone zitting van de provincieraden. — Actualiteit. — Wetgeving-Rechtspraak (met commentaar). — J. Verhasselt, Verzorg uw taal! — Boekbespreking. — Kroniek « Openbare Onderstand ».

Tijdschrift voor Sociaal Recht, jaargang 1972 - nr. 4-5.

Meert-Van de Put et Bonheure M., Profil de jurisprudence. — Rechtspraak. — Korte inhouden.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1973 - nr. 10.

Mr. M.H. van Hoogstraten, Hardnekkig misverstand. — Mr. F.H.A.M. Thunnissen, Voorschriften omtrent het gebruik van grond. — Mr. A.J.M. Zuidwijk, Het Amerikaanse hooggerechtshof en de abortus. — Mr. H.J.J. Smits, Nog een voorstel tot wetswijziging inzake abortus. — Mr. G.E. Langemeijer, Psychiatrisch-juridisch gezelschap. — Mr. E.G.J.M. Bogaerts, Bijstandsverhaal en nihil-beding ex artikel 158 B.W. — Commissie Huizen van Bewaring ingesteld. — Prof. mr. W.F. Prins, Waar gaan wij naar toe? — Mr. M.G.J.M. Kortmann, Een weinig koninklijk besluit. — Mr. Th. L. van der Veen, Voorlichting aan verkeersslachtoffers. — Rechtspraak.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jaargang 1973 - nr. 5208.

Prof. mr. E.A.A. Luijten en mr. D.P.A. Nakken. Een nieuwe benadering van het stelsel van onroerend goed (I). — Mr. H.K. Faber, Geeft de wet steun aan het standpunt, dat ondernemingen, die vrijgesteld zijn van de verplichting tot deelneming in een bedrijfspensioenfonds, de premievrije en ingegane pensioenen van hun vroegere werknemers ten minste gelijkwaardig moeten houden aan de overeenkomstige pensioenaanspraken van het bedrijfspensioenfonds? — Mr. H.P.J.M. Coebergh, Mr. J.M. Bast en het « langstlevende al ». — Ontvangen boeken. — Tijdschriften. — Rechtsvragenrubriek. — Berichten en mededelingen.

Bestuurswetenschappen, jaargang 1973 - nr. 1.

Rede door prof. mr. A.D. Belinfante op de jaarvergadering 1972 van de Vereniging voor administratief recht. — Mr. A.W.H. Meij, Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (Rechtspraakoverzicht 1969-1971). — Mr. Beatrix Ch. M. Jacobs, Het recht van initiatief. — Dr. C.A.J.M. Kortmann, met naschrift van Dr. E. van Raalte, Een enkele kanttekening bij de Kamerontbinding 1972. — Sociaal-wetenschappelijke kroniek. — Buitenlandse kroniek. — Boekbespreking.

Journal des Tribunaux, jaargang 1973 - nr. 4819.

Jean-François Leclercq, Usages civils et commerciaux. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.